

Reindriftnytt Boazodoallo-oddasat

Nr. 1 - Mars 2005 - 39. årgang

Reindriftnytt Boazodoallo-oddasat

Ansvarlig utgiver:
Konst. Reindriftssjef
Johan Ingvald Hætta
Reindrifftsforvaltningen
Markveien 14, 9510 Alta

Telefon Reindrifftsforvaltningen:
78 45 70 20
78 45 70 49 (fax)
e-post: alta@reindrift.no

Hjemmeside: www.reindrift.no

Redaksjon:
Ansvarlig
Agnar Berg
Tlf: 75 51 86 27 e.kl 17.00
Per Torbjørn Jystad
Tlf: 75 58 58 99 e.kl 17.00

Adresse:
Per Torbjørn Jystad
Storsvingen 9, 8012 Bodø
Merk; Reindriftnytt
e-post: ptojy@online.no

Annonser:
MediaRingen AS
Postboks 1323, 9505 Alta
Tlf. 78 45 70 04
Fax. 78 45 70 05
e-post: sarilla@mediaringen.no

Grafisk produksjon:
Bjørkmanns Trykkeri AS
Aronnesv. 63
Postboks 2132, 9507 Alta
Tlf: 78 44 66 88
e-post: post@bjorkmanns.no

Annet:
Reindriftnytt utgis fire ganger i året. Magasinet har et opplag på ca. 2.500 og henvender seg til utøvere og forvaltning i og rundt reindriftnæringen.

Forsiden:
Ivar Magnus Oskal og Nils Jonas Gaup fra Beazedievá barnehage i Kautokeino.
Foto: Laila Aleksandersen

Baksidfoto: Per Torbjørn Jystad

Innhold

Reintallet avgjørende for Reindrifftsloven

Reindriften i Vest-Finnmark må innen utløpet av mars fremvise et akseptabelt reintall. Uten at reintallet er redusert ned mot måltallet 64.300 vil fremlegget av den nye Reindrifftsloven til Stortinget kunne bli forsinket.

Side 6–9

Kan bli konflikter med svenske reineiere

Oppsigelsen av reinbeitekonvensjonen kan føre til konflikter når svenske reineiere kommer til sommerbeitene i Norge. I svenske media har reineiere uttrykt sin bekymring og krav om mer beite i Norge. I Norge er det også usikkerhet om hva som skjer når det er Lappekodisillen fra 1751 man skal styre ut fra.

Side 18–19

Gjerne en mastergrad i reindrift

Inga Berit Karen Hætta fra Kautokeino er den første kvinnen som har avlagt fagbrev i reindrift. Hætta vil gå videre med studier og kan tenke seg en mastergrad i reindrift. Så langt er det tre kvinner som har avlagt fagprøven, opplyses det fra prøvenemnda.

Side 28

Samles om å videreføre lokalt

En stor gruppe reineiere har gått sammen om å kjøpe Lierne Viltforedling i Nord-Trøndelag. Både i styret og i aksjeboken er det vektlagt en så bred representasjon fra distriktene som mulig.

Side 40–41

Tanker om reindriften

Aili Keskitalo (36), Norske Samers Riksforbunds sametingspresidentkandidat, går ikke til valg på å flytte forvaltningen av reindriften til Sametinget selv om det er NSRs prinsipielle mål å få mer styring med reindriften.

Av: Agnar Berg

– Det som er viktig nå er å bygge opp tilliten til reindriften. Jeg mener at Sametinget har bedre forutsetninger for å forstå reindriften enn norske politikere. Men vi har en utfordring med å få reindriften til å forstå at vi vil den vel. Det er imidlertid ikke noe tema for oss i dag at vi for eksempel skal «tvangsflytte» forvaltningen av reindriften til Sametinget. Tiden er ikke moden for disse oppgavene ennå, sier Keskitalo.

Solid mandat

Keskitalo forstår at reindriften på mange måter ønsker å leve sitt eget liv. Hun tror imidlertid at næringen trenger Sametinget for å sikre dens behov i de utfordringene næringen står overfor.

– Det må jo også gå an å mene noe om reindriften selv om en ikke er en del av næringen, fordi reindrift i høyeste grad er en del av det samiske samfunnet.

Keskitalo sier at dersom Sametinget skal få større styring med reindriften så må det også følges opp med midler. Hun mener at det ikke må bli som med kultursektoren der Sametinget har fått en viss styring og at Staten da nærmest fraskriver seg ansvaret, som hun sier.

På landsmøtet til NSR i Alta 18. februar ble hun med 74 av 78 stemmer valgt til NSRs presidentkandidat.

Hun ble også gjenvalgt som leder i NSR etter en periode på to år.

NSR er klart det største partiet på Sametinget og sjansen for å bli den tredje sametingspresidenten etter Ole Henrik Magga og Sven-Roald Nystø er i høyeste grad reell.

Presidentkandidaten er fra Kautokeino, er gift og mor til to jenter på syv og ti år. Hun sitter i kommunestyret for Samefolkets parti.

Hun arbeider på Samisk Høgskole og skal i april ta eksamen ved Handelshøgskolen i København. Går det greit har hun en mastergrad i Public Administration i baklomma før valgkampen tar av for fullt.

Keskitalo er ikke vokst opp i reindriften, men hun har en mor som er fra en reindriftsfamilie i Karasjok. Det har derfor blitt mange turer til Ifjordfjellet der familien på morsiden har sommerbeite.

Er ikke alene

– Når du er oppvokst i Kautokeino så skjønner du også hvilken betydning reindriften har både for kulturen og språket, sier hun.

– Vil du si at reindriften er den viktigste bærebjelken i det samiske samfunnet?

– Jeg liker ikke å sette den opp mot andre saker. Nå har det seg slik at ikke alle samer har drevet med rein. Men reindrift er svært viktig for samisk kultur.

Keskitalo mener det er en stor utfordring for reindriften i hennes egen hjemkommune å komme i havn med reintallstilpasningsprogrammet. Hun mener at dialogen mellom rein-

Aili Keskitalo (36) fra Kautokeino er Norske Samers Riksforbunds sametingspresidentkandidat til sametingsvalget i september.

Foto: Agnar Berg

ierne og landbruksminister Lars Sponheim ikke har fungert godt nok og at det er uheldig at Sponheim har truet med tvangstiltak om en ikke kommer ned på et akseptabelt reintall innen 1. april.

Keskitalo liker ikke at det tar så lang tid med å få den nye reindriftsloven fremmet for Stortinget. Hun synes forslaget som ligger på bordet nå til ny reindriftslov er bra og at det er viktig å få den vedtatt så raskt som mulig.

Keskitalo sier at hun er bekymret for reindriften som er under press fra storsamfunnet. Hun nevner Reinøya i Troms og byreinproblematikken i Hammerfest som to triste eksempler.

– Det er mange som prøver å fremstille rein som et fremmedelement. De samme hevder at reindriften er en bremsekloss for samfunnsutvikling. Dette er en beklagelig holdning blant folk og det gjør sitt til at mange unge stiller spørsmål om de skal gå inn i næringen.

Aili Keskitalo sier at hun som sametingspresident vil finne sin egen stil. Hun sier videre at hun er glad for at hun vil få mange dyktige medarbeidere.

– Det er mange som mener at jeg burde ha hatt mer erfaring, men jeg er jo ikke alene om dette, sier hun.

Oaivečálus

Manemus jagi lea leamaš hui olu sáhka boazologu heiveheami birra Oarje-Finnmárkkus. Olahit go 64.300 ovdal cuoŋománu 1. b. – dat lea leamaš guovddáš jearaldat. Mearrideaddjin dán oktavuodas lea leamaš ahte nagoda go márkan váldit vuostá nu olu bierggu go dieđusge šaddá, ja lea go leamaš dáhttu ja vejolašvuohta njuovvat. Dál go njuovvanáigi lea nohkagoahtán, de čájehit logut ahte dát leat stuorámus njuovvamat mat leat leamaš olles riikkas logi jahkái. Olu vuolgá das go Oarje-Finnmárkkus leat njuovvamat garrasit lassánan. Ii leat gal njuovvojuvvon nu olu ahte olahit mihtu mii lea 64.300 ovdal cuoŋománu 1. b., muhto lea buorre vuoddu joatkit proseassain. Ministara cealkámušat čeahkkimis Guovdageainnus guovvamánu 23. b. duođaštit ahte Boazodoallostivrra mearráduš lea ain fámus, muhto ahte Stuoradiggi dohkkeha boazologu vuollel gávccilogi duháha cuoŋománu 1. b. vai garvit bággodoaimmaid. Márkan lea čájehan ahte nagoda váldit vuostá lasi bohccobierggu nu ahte dálá hattit eai váikkuhuvvo namuhanveara. Dat mii dán oktavuodas lea deatalaš lea ahte mii doalahit offensiiva márkanastin-strategiija čuoŋvovaš áiggis, mii nappo maiddái čájehuvvo daid juolludemiid bokte mat leat dahkkojuvvon 2005/06 boazodoallošiehtadusas.

Guovvamánu 16. b. sohpe Stáhta ja NBR odđa boazodoallošiehtadusa 2005/06 áigodahkii. Álgoálggus lei

gáibádusain ja fáladagain stuora erohus. Odđa siehtadusa oppalaš rámma šattai 92,5 mill, mii lea 2,5 mill unnit go dálá siehtadusas. Jus boazodoallu galgá legitimeret iežas areálageavaheami, de ferte čájehuvvot ahte lea ealli ealáhus. Danne lea buorre go siehtadusas dál lea vel čielgaset buvtadanprofiila go ovdal, dan bokte ahte bohccobierggu vuovdima unnimusgáibáduš lea lasihuvvon 50.000,- ruvdnu ovdal go beassá mielde doarjjaortnegiidda. Njuolggodoarjja-juolludeami sturrodat lea doalahuvvon seamma dásis go dálá siehtadusas, vaikko Ovdánahttinfoandda ekonomalaš dilli lea nu ahte eai gávdno friddja ruđat. Váikkuhus dás lea earret eará ahte eai juolluduvvo doarjgat guodohanbarttaide ja ealihan-

bohccuide čuoŋvovaš siehtadusáigodagas. Boazodoallohálddahuš oaivvilda ahte galggašii unnidit njuolggodoarjagiid ja baicca vuoruhit ruđaid daidda stuora hástalusaid mat gusket boazodoalu rámmaeavttuide.

Eanandoallo- ja biebmoministtar lea geažuhan ahte galgá ovddiduvvot proposišuvdna Stuoradiggaí odđa Boazodoallolága birra ovdal 2005 juovllaid. Guovddáš jurdda lea ahte láhka galgá buorebut heivehuvvot boazodoalu árbevirolaš struktuvrraide, ja ahte siida-doaba galgá leat nanoseabbo. Danne lea deatalaš ahte boazodoalu rámmaeavttuid bargu vuoruhuvvo boahhteavaš áiggis. Proseassa gáibida liige resurssaid, muhto ferte maiddái čalmmustahttojuvvet siehtadusa olis. Čielga rájit ja oktaságuohtumiid juohkin, čielggadeapmi vuoigatvuodaášši dáfus ja areála- gahtten leat áššit main sihke ealáhus ja hálddahuš beroštit.

Ruota eiseválddit leat cealkán eret boazoguohtunkonvenšuvnna miessemánu 1. b. 2005 rájes. Makkár váikkuhusat dás čuvvot boazodollui lea veaháš eahpečielggas. Go leat cealkán eret konvenšuvnna, de ii leat siehtadallanáššin ge šat. Dialoga lea dál ministtardásis dán guovtti riikka gaskkas.

Loahpas háliidan sávvat buot lohkiide buriid beassážiid.

Hans Roar Christiansen

Leder

Reintallstilpasningen i Vest-Finnmark har fått mye oppmerksomhet det siste året. Vil man nå 64.300 innen 1. april – har vært det store spørsmålet. Avgjørende i denne sammenhengen har vært om markedet ville kunne ta i mot den økte slaktemengden som nødvendigvis måtte komme, og om vilje og mulighet til slaktning var til stede. Når sesongen nå nærmer seg slutten viser tallene at man går mot det høyeste slakteuttaket på landsbasis på ti år. Mye av dette skyldes kraftig økning i slakteuttaket i Vest-Finnmark. Uttaket er ikke stort nok til å nå målet på 64.300 innen 1. april, men danner et godt grunnlag for å fortsette prosessen. Ministerens uttalelser på møte i Kautokeino 23. februar bekrefter at Reindrifststyrets vedtak står fast, men at et reintall under åtti tusen 1. april vil kunne aksepteres av Stortinget slik at man unngår tvangstiltak. Markedet har vist at det kan ta i mot økte mengder reinkjøtt uten at det vil påvirke dagens prisnivå nevneverdig. Viktig i denne sammenhengen er at man opprettholder en offensiv markedsføringsstrategi i tiden fremover, noe som da også vises gjennom de

avsetninger som er gjort i reindriftsavtalen for 2005/06.

16. februar ble Staten og NRL enige om ny reindriftsavtale for 2005/06. I utgangspunktet var det stor avstand mellom krav og tilbud. Den nye avtalen fikk en totalramme på 92,5 mill, som er en reduksjon på 2,5 mill i forhold til inneværende avtale. Skal reindriften legitimere sin bruk av arealer må det vises at det utøves en næring. Det er derfor positivt at avtalen har fått en enda tydeligere produksjonsprofil enn tidligere ved at minstekravet for salg av kjøtt er økt til 50.000,- for å omfattes av tilskuddsordningene. Størrelsen på avsetningene til direktetilskudd er opprettholdt på nivå med inneværende avtale, selv om den økonomiske situasjonen i Utviklingsfondet er slik at det ikke finnes frie midler. Konsekvensen av dette er blant annet at det ikke vil kunne innvilges tilskudd til gjeterhytter og livdyrlån kommende avtaleperiode. Reindriftsforvaltningen er av den oppfatning at man burde redusert direktetilskuddene og heller prioritert midler til de store utfordringene som angår rammebetingelser for reindriften.

Landbruks- og matministeren har signalisert at man vil fremme en proposisjon for Stortinget om ny Reindriftslov før jul 2005. Her er gjennomgangstonen at loven skal være mer tilpasset de tradisjonelle strukturene i reindriften, og at siida-begrepet skal stå sterkere. Det er derfor viktig at man i tiden fremover prioriterer arbeid med reindriften rammebetingelser. Prosessen vil kreve ekstra ressurser, men må også synliggjøres gjennom avtaleverket. Klare grenser og inndeling av fellesbeiter, avklaring i rettighetsspørsmål og vern om arealer, er av felles interesse for både næring og forvaltning.

Svenske myndigheter har sagt opp reinbeitekonvensjonen med virkning fra 1. mai 2005. Hvilke konsekvenser dette får for reindriften er noe usikkert. Siden man har sagt opp konvensjonen, er det heller ikke noe å forhandle om. Dialogen foregår nå på ministernivå mellom de to landene.

Til slutt vil jeg ønske alle lesere en god påske.

Hans Roar Christiansen

Gubkesluoppal, februar 2005.

Foto: Adam Klemet Hætta/Reindriftsforvaltningen

Boazodoalloláhka lea boazologu duohken

Reindrifftsloven avhenger av reintallet

Eanandoallo- ja biebmoministtar Lars Sponheim lohká ahte goas boazodoalloláhka biddjo Stuoradikki ovdii mearrideapmái, lea dan duohken man muddui Oarje-Finnmárkkus lea dohkálaš boazolohku cuoŋománu 1. beaivvi rádjái.

*Čállán: Agnar Berg
Jorgalan: ImO*

– Jus mun galggan sáhttit Stuoradiggái mannat njuolggočilggiid mitalit Oarje-Finnmárkku boazologu heiveheami birra, de ferten sidjiide addit boazologu mii lea vuolle 80.000. Jus dan nagodit, de sáhttit bargagoahtit eará áššiiguin, namalassii ovddidit odđa boazodoallolága Stuoradiggái ovdal juovllaid, lohká Sponheim.

Sávvá ahte ii dárbbáš bágget

Eanandoallooministtar lei Guovdageainnus guovvamánu 23. beaivvi deaivan dihte boazodolliid boazologu heiveheami proseassa loahpageahčen. Sponheim doaktala dál ahte ii leat vejolaš olahit boazologu 64.300 ovdal cuoŋománu 1. beaivvi, nugo Boazodoallostivra lea mearridan. Stáhtaráddi lea datte duhtavaš go maŋemus áiggiid leat leamaš alla njuovvanlogut.

Eanandoallooministtar dajai čeahkkimis ahte maŋemus vahkkuid ovdal áigemeari lea hui deatalaš njuovvat eanemus lági mielde.

– Stuoradiggi lea munnje čielgasit diedihan ahte boazolohku galgá vuoliduvvot. Mus ii leat miella čadahišgoahtit bággenoaimeid, muhto mun lean geatnegahtton dahkat dan jus Stuoradiggi ii duđa dan lohku maid oážžu cuoŋománu 1. beaivvi, dajai Sponheim boazoeaiggádiidda.

Boazodoallohálddahasu dieduid mielde lei Oarje-Finnmárkku boazolohku njukčamánu 1. beaivvi 80.000 bohcco.

Sponheim oáččui Boazodoallohálddahasu árvoštallamiid maŋŋelaš juovllaid maid mielde boazolohku rehkenasto leat 90.000 cuoŋománu 1. beaivvi. Oážžun dihte logu vel vuollelii, sohppojuvvui Norsk Kjøttain ahte dat oastá 10.000 bohcco Oarje-Finnmárkkus dán dálvve.

Landbruks- og matminister Lars Sponheim sier at tidspunktet for når den nye reindrifftsloven kan legges frem for Stortinget er avhengig av om en har et akseptabelt reintall i Vest-Finnmark innen 1. april.

Av: Agnar Berg

– Hvis jeg skal gå til Stortinget med rak rygg for å orientere om reintallstilpasningsprogrammet i Vest-Finnmark må jeg kunne presentere et tall som er under 80.000 dyr. Greier vi det kan vi for fullt konsentrere oss om andre oppgaver – nemlig å få den nye reindrifftsloven lagt frem for Stortinget før jul, sier Sponheim.

Håper å slippe tvang

Landbruksministeren var onsdag 23. februar i Kautokeino for å møte reindrifftsringen i forbindelse med sluttspurten for reintallstilpasningsprogrammet. Sponheim innser at det ikke er mulig å nå målet om et øvre reintall på 64.300 dyr innen 1. april som Reindrifftsstyret har vedtatt. Statsråden er imidlertid fornøyd med at det har vært et høyt slakteuttak den siste tiden.

Landbruksministeren sa til forsamlingen at de siste ukene før fristen går ut blir svært viktig å få slaktet så mange dyr som mulig.

– Stortinget har gitt meg streng beskjed om at reintallet må ned. Jeg har ikke lyst til å iverksette tvangstiltak, men jeg er pålagt å gjøre det hvis ikke Stortinget er fornøyd med det tallet vi kan vise til 1. april, sa Sponheim til forsamlingen av reineiere.

Ifølge Reindrifftsforvaltningen lå reintallet 1. mars på rundt 80.000 dyr i Vest-Finnmark.

Sponheim fikk prognoser fra Reindrifftsforvaltningen like etter jul som konkluderte med at en ville ende opp med 90.000 rein 1. april. For å få tallet ytterligere ned ble det gjort en avtale med Norsk Kjøtt om at selskapet skulle kjøpe 10.000 rein fra Vest-Finnmark nå i vinter.

Eanandoallo- ja biebmoministtar Lars Sponheim bođii Guovdageidnui guldalan dihte maid boazodoallu oaivvilda boazologu heiveheami prográmma birra.

Landbruks- og matnister Lars Sponheim kom til Kautokeino for å lytte til hva reindriften mente om reintallstilpansningsprogrammet.

*Govven/Foto:
Agnar Berg*

Garra váikkuhandoaimmat

Sponheim oaidná čielga oktavuodaid Oarje-Finnmárkku boazologu heiveheami ja odda boazodoallolága gaskka – earret eará bággendoaimmaid čadaheami dáfus.

– Odda boazodoallolágas šaddá siida guovddáš ovttadahkan. Dan dihte lea unohas álggahit bággendoaimmaid doaluid dásis, logai Sponheim.

Sponheim dadjá Boazodoalloodđasiidda ahte go leat olahán sávahahtti boazologu Oarje-Finnmárkkus, de šaddá deatalaš «atnit garrra stivrejumi váikkuhandoaimmaiguin doalahán dihte boazologu vuollin ja heivehuvvon guohtunváriide,» nugo dajai. Váikkuhandoaimmaid ovdamearkan namuha son iešgudet njuovvandoarjagiid.

Oarje-Finnmárkkku boazologu heiveheami proseassas lea Guovllustivrra doaibman leamaš dohkkehít orohagaid plánaid das movt olahit boazologu orohagaid dásis. Oarje-Finnmárkku Guovllustivrra jodiheaddji Mikkel Nils Sara mitalii Spoheimma čoahkkimis ahte oppalaččat leat unna orohagažiid plánat dohkkehuvvon.

– Juo, lea leamaš váddáseabbo stuora orohagaiguin. Guovllustivra árkkalmastá daid orohagaid main plánat eai leat dohkkehuvvon, muhto mis lea seammás geatnegasvuohta Boazodoallostivrra mearrádusa doahhtalit, lohká Sara.

Sara lohká viidáseappot ahte Guovllustivra livččii sávvan ahte siidarájit livčče mearriduvvon ovdal go álggáhedje boazologu heiveheami stuora barggu.

– Jus siidajuohkimiin livččii álggahuvvon, de livččii leamaš álkit realistalaččat oaidnit man ollu bohccuid guohtumat girdet, go siiddat leat unnibut go orohagat, ja siidadásis lea álkit oazžut čielgasa, lohká Sara.

Beinhardt med virkemidler

Sponheim ser en nær sammenheng mellom reintallstilpansningen i Vest-Finnmark og den nye reindriftsloven – blant annet når det gjelder bruk av tvangstiltak.

– I den nye reindriftsloven vil siidaen være det bærende «begrepet». Derfor vil det være uheldig å sette igang tvangsregulering på driftsenhetsnivå nå, sa Sponheim.

Sponheim sier til Reindriftnytt at når en har nådd et ønskelig reintall i Vest-Finnmark blir det viktig «å kjøre beinhardt på virkemidler for å holde reintallet nede og i balanse med beiteressursene», som han sier. Han nevner ulike slaktetilskudd som eksempler på tiltak.

I prosessen med å få ned reintallet i Vest-Finnmark har Områdestyrets rolle vært å godkjenne distriktenes planer får å nå tallene på distriktsnivå. Leder for områdestyret i Vest-Finnmark, Mikkel Nils M. Sara, sa på møtet med Sponheim at generelt sett har det vært de små distriktene som har fått sine planer godkjent.

– Ja det har vært vanskeligere med de store. Områdestyret føler sympati med de distriktene som ikke har fått sine planer godkjent, men vi har samtidig følt en forpliktelse overfor Reindriftsstyrets vedtak, sier Sara.

Sara sier videre at Områdestyret helst hadde sett at en begynte med å fastsette grensene for siidaene før en begynte det store arbeidet med å redusere reintallet.

– Hvis en hadde begynt med siidainndelingen først så hadde det blitt enklere å få et realistisk bilde av hvor mye beiten tåler fordi siidaene er mindre og mer oversiktlige enheter enn distriktene, sier Sara.

Eanandoallo- ja biebmoministtar Lars Sponheim lohká ahte goas boazodoalloláhka biddjo Stuoradikki ovdii mearrideapmái, lea dan duohken man muddui Oarje-Finnmárkkus lea dohkálaš boazolohku cuoŋománu 1. beaivvi.

Landbruks- og matminister Lars Sponheim sier at tidspunktet for når den nye reindriftsloven legges frem for Stortinget vil være avhengig av om en får et akseptabelt reintall i Vest-Finnmark innen 1. april.

Govven/Foto: Agnar Berg

Vahátdáhkádus

Per Gaup lea jodihan orohaga 36 Cohkolat 1997 rájes, earret guokte jagi go lei nubbinjodíheaddji. Gaup dajai Sponheim-čoahkkimis ahte su orohat áigu lasihit boazologu dáhkádussan vejolaš heajos jagiid vuostá – vai lea veahá liigii, nugo ieš lohká. Gaup oaivildii maiddái ahte Oarje-Finnmárkku boazolohku dáidá lassánit boahte jagi, jus fal ii šatta goavvejahki.

Maiddái Fieddar orohaga Marit Meløy Utsi oaivildii ahte boazolohku lassána dan dihte go boazoeaiggádat háliidit dáhkidit iežaset vahágiid vuostá.

– Lea maiddái deatalaš posišuvdnii beassat boahttevaš «eriid» dáfus. Dalle gánnáha atnit alla boazologu.

Guovdageainnu johttisápmelaččaid searvvi stivralahttu Nils Henrik Sara maid navddii ahte boazolohku dáidá lassánit.

– Mis ferte leat dáhkádus boahttevaš massimiid vuostá, sihke boraspiriid ja suollagiid vuostá, logai son. Sara atná maiddái vahágin ahte boazoeaiggádat eai beassan leat mielde proseassas mearridit alimus boazologu Oarje-Finnmárkui.

Sponheim ii komenteren Sara, Gaup ja Meløy Utsi čuoččuhusaid das ahte boazolohku fas lassána.

Orohaga 26 Lákkonjágga ovdaolmmoš Karen Marie Eira Buljo rámidii Sponheimma go bodii Guovdageidnu deaivat boazoeaiggádiid.

Oarje-Finnmárkku Guovllustivrra jodíheaddji, Mikkel Nils Sara, oaivvilda ahte jus livčče vuos čadaban siidajuohkimiid ovdal boazologu heivehemii, de livččii sáhtán oážžut luoh-tehahhti gova das man ollu guohtumat girdet, dan dihte go siiddat leat unnibut ja čielgaseappot go orohagat.

Leder for områdestyret i Vest-Finnmark, Mikkel Nils M. Sara, mener at hvis en hadde begynt med siidainndelingen for reintallstilpasningen så hadde en enklere fått et realistisk bilde av hvor mye beiteene tåler fordi siidaene er mindre og mer oversiktlige enheter enn distriktene.

Govven/Foto: Agnar Berg

Garanti for tap

Per Gaup har vært leder i Reinbeitedistrikt 36 Cohkolat siden 1997 bare avbrutt av to år da han var nestleder. Gaup sa på møtet med Sponheim at hans distrikt ønsker å bygge opp reintallet som en garanti for et dårlig år for å ha noe å gå på, som han sa. Gaup mente også at reintallet totalt i Vest-Finnmark ville øke neste år forutsatt at det ikke ble et «uår».

Også Marit Meløy Utsi i distrikt 22 Fiettar mente at reintallet ville øke fordi reineierne ønsker å sikre seg mot tap.

– Det gjelder også å posisjonere seg i forhold til framtidige «kvoter». I den forbindelse lønner det seg å ha et høyt reintall, sa Meløy Utsi.

– Styremedlem Nils Henrik Sara i Kautokeino flyttsamelag mente også at reintallet kunne komme til å øke.

– Vi må ha en forsikring mot tap, det gjelder både rovvilt og reintyveri, sa han.

Sara sa videre at det var uheldig at ikke reineierne fikk være med i prosessen med å komme fram til vedtak om høyeste reintall i Vest-Finnmark

Sponheim kommenterte imidlertid ikke Sara, Gaup og Meløy Utsis påstander om at reintallet kom til å gå opp.

Leder i distrikt 26 Lákkonjágga Karen Marie Eira Buljo roste Sponheim for å komme til Kautokeino og møte reineierne.

– Mun lean politihkken 20 jagi ja lean hárijánan oaidnit boazoealáhusa ollisvuohtan, in ge jurddašit dušše iežan siidda ja iežan orohaga. Ollu jagiid leat beassan gullat ahte alla boazolohku dat lea váttisvuohtan. Dán vásihan njuolgo oaguheapmin mediaid bokte ja mun oaivvildan ahte boazolohku iešalddis ii leat váttisvuohtan. Mu ipmár- dusa mielde leat dat golbma «odda» sáni oktasašorohat, driftsenhet (doallu) ja alimus boazolohku mat dahket duohta váttisvuođaid. Návehis gal lea doallu, muhto mis lea ealáhus. Mii hupmat johtimiid, johtingeainnuid ja siidaplánemiid birra. Dat leat «diet golbma sáni» mat leat billistan min árbevirolaš boazodoalu bargovugiid, logai Eira Buljo.

– Son logai viidáseappot ahte «odda» vuogádat sakka vealaha boazodolliid, erenoamážit das movt eiseválddit meannudit.

Loahpas čeahkkima dajai Sponheim ahte son dovddai iežas oalle bahkadasas – boazodoalu ja Stuoradikki gaskkas.

– Mun bivddán din veahkehit boazologu heivehemiin vai mun beasan njuolgočilggiid doalvut Stuoradiggái boazologu man dat dohkkeha, logai son.

– Jeg har drevet med politikk i 20 år og er blitt vant til å se reindriftsnæringen som en helhet og ikke bare tenke på min siida og mitt distrikt. Vi har i mange år hørt at det er det høye reintallet som er problemet. Jeg opplever nå dette som ren utskjelling i media og jeg mener at reintallet i seg selv ikke er noe problem. Slik jeg oppfatter det er det de tre «nye» ordene: fellesbeite, driftsenhet og høyeste reintall som er det virkelige problemet. I et fjøs har de drift, vi har en næring. Vi snakker om flytting, flytteveger og siidaplanlegging. Det er «de tre ordene» som har ødelagt vår tradisjonelle måte å drive reindrift på, sa Eira Buljo.

– Hun sa videre at det «nye» systemet forårsaket stor forskjellsbehandling av dem som driver med rein, spesielt med hvordan myndighetene forholder seg til dem.

Sponheim sa på slutten av møtet at han følte seg mellom barken og veden – mellom reindriften og Stortinget.

– Jeg ber dere om hjelp til å få til reintallstilpasningen så jeg kan gå oppreist til Stortinget med et reintall Stortinget kan akseptere, sa han.

Sámi Instituhtta
Nordisk Samisk Institutt

Tlf. + 47 78 48 80 00 - Fax + 47 78 48 80 30

*Se våre prosjekter innen
reindriftsforskning
og utvalg av tidsskriftet
Diedut: www.nsi.no*

E-mail: info@nsi.no
9520 Kautokeino

norden

Advokatene
Bakke og Pedersen DA

HJALLIS BAKKE ADVOKAT M.N.A • TORE PEDERSEN ADVOKAT M.N.A
METTE MOHÅG ADVOKAT M.N.A • TOR BØRGE NORDMO ADVOKAT M.N.A
ROGER NESS ADVOKAT M.N.A • HELEN JENSSEN ADVOKAT M.N.A
LIV KVALVIK KONTORLEDER

STORGT. 128 - POSTBOKS 1015 - 9260 TROMSØ
TLF. 77 60 45 60 - FAX 77 60 45 61
E-POST: fellespost@advokat-bakke.no
ORG.NR: NO 882439062
www.advokat-bakke.no

COMBI 2000® øremerker til rein

Benytt deg av tilbudet på øremerker til rein som er utsendt sammen med reindriftingsmedinga. Bestillingsfrist 1. april.

Reindriftingsforvaltningen bekoster øremerker og tenger. For produktinformasjon, se www.husdyrmerke.no eller ring oss.

Os Husdyrmerkefabrikk a/s
2550 Os i Østerdalen

Kundeservice: 62 49 77 00
www.husdyrmerke.no

Juogo dahje

– Ingen mellomting

Aslak Anders J. Gaino (50) fertii juogo oastit eanet bohccuid dahje juo heaitit boazodoalus. Son válljii heaitit boazodoalus.

*Čállán: Agnar Berg
Jorgalan: ImO*

– Munnje gal eai lean eará vejolašvuodat. Mun fertejin juogo lasihit boazologu dahje juo heaitit, go ledjen ollen dan muddui ahte gánnáheapmi lei heittot ja golut stuorrát. Lea ahkit boahitit dakkár dillái ja mun diedán ahte šattan áibbašit bohccuid lusa ja boazosámi eallimii, lohka Gaino, gii gitta dán dálváii lei boazoeaiggádin orohagas 35 Beahcegealli.

Sávva odda barggu gávdnat

Áslat Ánte áhčči maid barggai bohccuiguin dán orohagas, dassázií go jámii 1986:s. Ieš álggii son renjot orohagas ja bálkán oaččui bohccuid. Iežas doalu oaččui loahpageahčen 1970-logu.

Gaino muitala ahte almmá boazologu heiveheami prográmma, bonusortnega ja doallolotnunortnega haga gal son ii livčče heaitán dál.

Son lohka iežas maid leat dan meari agis ahte lea váttis odda barggu gávdnat. Son datte sávva ahte oččošii barggu boazodoalu resursaguovddázis, mii galgá ásahuvvot Guovdageidnui.

– Áiggun goit ohat go almmuhit barggu. Dan botta válddán daid bargguid maid oaččun, lohka Gaino.

6000 bohcco

Dan rájes go boazologu heiveheami prográmma álggahuvvui 2002:s leat ovcci doalu heaittihuvvon. Dasa lassin leat 22 doalu ohcan ja dohkkehuvvon heaittihuvvot jus njuvvet bohccuideaset ja heaittihit doalu. Ortnet doaimá njukčamánu 31. beaivái dán jagi.

Sidjiide geat heaittihit máksojuvvo 1500 kruvdno juohke bohcco nammii. Heaitti-

Aslak Anders J. Gaino (50) hadde valget mellom enten å kjøpe flere livdyr eller å avvikle reindriften. Han valgte å sette punktum for et langt og innholdsrikt liv i reindriftnæringen.

Av: Agnar Berg

– For meg var det ingen mellomting: Enten kunne jeg øke reintallet eller avvikle fordi jeg var kommet til et punkt der lønnsomheten var lav og driften dyr. Det er vemodig å komme i en slik situasjon og jeg vet at jeg kommer til å savne reinen og livet på fjellet, sier Gaino som frem til for noen få måneder siden var reineier i distrikt 35 Beahcegealli.

Håper på ny jobb

– Aslak Anders far drev også i distrikt 35 B frem til han døde i desember 1986. Selv begynte han som dreng i distriktet og fikk betalt i rein. Egen driftsenhet fikk han på slutten av 70-tallet.

Gaino sier at hvis det ikke har vært for reintallstilpasningsprogrammet med bonusordningen og innløsningsordningen for driftsenheter så hadde han neppe avvirket nå.

Han sier videre at han er i en ugunstig alder for å starte en ny karriere. Han håper imidlertid det skal la seg gjøre å få arbeid i forbindelse med reindriften ressursenter som skal etableres i Kautokeino.

– Jeg skal ihvertfall søke når det blir lyst ut noe. I mellomtiden tar jeg strøjobber, sier Gaino.

6000 rein

Siden ordningen med reintallstilpasningsprogrammet ble vedtatt i 2002 har ni driftsenheter avvirket. I tillegg har 22 driftsenheter søkt og fått innvilget avvikling forutsatt at de slakter reinen sin og avvikler driftsenheten. Ordningen gjelder frem til 31. mars i år.

Det blir utbetalt 1500 kroner i bonus per rein for dem som avvikler. Avviklingsord-

Aslak Anders J. Gaino (50) hadde valget mellom enten å kjøpe flere livdyr eller å avvikle reindriften. – Det er vemodig å ha sluttet med rein, sier han.

Aslak Anders J. Gaino (50) fertii juogo oastit eanet bohccuid dahje juo heaitit boazodoalus. – Lea ahkit heaitit bohccuiguin, lohka ieš.

Govven/Foto: Agnar Berg

Det har vært stor slakteaktivitet de siste ukene i Vest-Finnmark. Her fra MT slakt i Kautokeino.

Mañemus vahkkuid lea ollu njuovvovuvvon Oarje-Finnmárkkus. Dá MT-njuovahagas Guovdageainnus.

Govven/Foto: Agnar Berg

hanortnet lea váikkuhan dasa ahte leat njuovvovuvvon 6000 bohcco ortnega olis. Dat mearkkaša ahte lea mákson ovcci milljon kruvdno heaittihanbonusan.

Dan ovcci doalus mat leat heaittihan, leat vihtta nugohčoduvvon nuppástuhtit. Dat leat boazodoallit mat ledje mielde dálá nuppástuhtinprográmmas ja geat manjel válljejedje fas álgit boazodoaluin. Sin doalut leat dál lotnojuvvon 100.000 kruvnuin.

Dábálaš lotnunsumma lea 450.000 kruvno. Buot dat 22 dohkkehuvvon doalu leat «dábálaš» heaittiheamit. Dat eai leat leamaš nuppástuhtinprográmmas mielde.

ningen har ført til at det er slaktet 6000 rein i forbindelse med ordningen. Det vil si at det er betalt ut ni millioner kroner i avviklingsbonus.

Av de ni driftsenhetene som er ferdig avviklet, er fem såkalte omstillere fra 90-tallet. Det vil si reineiere som var med i omstillingsprogrammet den gang og som senere valgte å begynne med rein igjen. Disse har fått en innløsningssum for sine driftsenheter på 100.000 kroner.

Det ordinære innløsningsbeløpet er på 450.000 kroner. Samtlige av de 22 driftsenhetene som har sine søknader inne er «ordinære» avviklere. Det vil si at de ikke var med på omstillingsordningen.

– Berre leat duhtavaš

NBR jodiheaddji, Aslak J. Eira, oaivvilda ahte Oarje-Finnmárkkus dál lea dohkálaš boazolohku ja de ii leat gul dárbbášlaš eanandoalloministaris čadahit bággendoaimmaid.

– Mañemus vahkkuid lea njuovvovuvvon nu ollu ahte mu mielas galgat mii leat duhtavaččat boazologu unnu-miin. Hástalussan lea baicca doalahit boazologu dien dásis, lohká son.

Eira oaivvilda ahte eaktun dasa ahte doalahit boazologu dásedis dásis, lea ahte siidarájit mearriduvvojit vai siiddat dihtet man ollu guohtumat sis leat jahkodahkii.

– Eanandoalloministtar oaivvilda ahte odđa boazodoallolága ovddeapmi Stuoradiggái lea dan duohken ahte boazolohku lea dohkálaš dásis cuoŋománu 1. beavvi. Mu mielas livččii galgan nuppegežiid: Láhka livččii galgan mearriduvvon, oktan siidagažaldaga čoavdimiin, ovdal go boazologu heivehemiin oba álge ge, lohká Eira.

– Bør være fornøyd

Leder i NRL, Aslak J. Eira, mener at en har kommet ned på et akseptabelt reintall i Vest-Finnmark og at det derfor ikke skulle være nødvendig for landbruksministeren å iverksette tvangstiltak.

– Det har blitt slaktet så mye de siste ukene så jeg mener at vi bør være fornøyd med reduksjonen i reintallet. Utfordringen ligger nå i å holde reintallet på et lavt nivå, sier han.

Eira mener at for å greie å stabilisere tallet på et lavt nivå så er det helt nødvendig å gjøre jobben med å lage grenser for siidane slik at siidane vet hva de har å forholde seg til av beite gjennom hele årssyklusen.

– Landbruksministeren mener at tidspunktet for å fremlegge den nye reindriften for Stortinget avhenger av om en kommer ned på et akseptabelt reintall innen 1. april. Jeg mener at det motsatte skulle ha vært gjort: Loven skulle ha vært på plass med en avklaring av siidaspørsmålet før en begynte med reintallstilpasningen, sier Eira.

Vanskelig – men nødvendig tildeling

Reindrifststyrets leder Mona Røkke, forsvarer styrets behandling av tildelingen av en driftsenhet til Inkeri Susanne Eira Fallås i Kvitfjell-Brønnøy.

Av Per Torbjørn Jystad

Selve saken har vakt betydelig interesse fordi Oslo tingrett 23. november i fjor slo fast at det første vedtaket i Reindrifststyret av 14. oktober 2003, ikke var tilstrekkelig begrunnet. Dommen i tingretten i Oslo kom som en følge av at Inkeri Susanne Eira Fallås gikk til sak for å få omgjort det første vedtaket, der Ole

Henrik Kappfjell ble tildelt driftsenheten av et knappest mulig flertall (tre mot to stemmer) i Reindrifststyret.

I praksis var tre kandidater aktuelle for tildelingen. Raymond Kvitfjell var områdestyret i Nordland sitt første valg, Eira Fallås var innstilt fra administrasjonen, mens Kappfjell i utgangspunktet var en av i alt fem søkere til driftsenheten.

– Burde selve saksbehandlingen vært håndtert annerledes ved førstegangs behandling i styret? Blant annet hadde Områdestyret etter en intervjurunde med de aktuelle kandidatene vedtatt at Raymond Kvitfjell skulle tildeles driftsenheten.

– Det kan jeg vanskelig se. Reindrifststyret har en selvstendig vurderingsplikt i forhold til områdestyrene. Flertallet valgte ved førstegangs behandling av Ole Henrik Kappfjell. Et valg som må respekteres, sier Røkke som selv var på mindretallets side i saken.

Røkke peker på at de involverte måtte forstå at det var en risiko for at vedtaket flertallet i Reindrifststyret gjorde første gang kunne bli påklaget.

– Begrunnelsen for vedtaket var ikke god nok i følge tingretten. Retten skriver; «Det er ikke mulig å etterspore med tilstrekkelig klarhet hva som har motivert vedtaket. Gjennom dette fremstår det som uklart om flertallet har vært seg bevisst hva som var avgjørende for deres vurdering. Det finnes heller ikke tilstrekkelig elementer som tilkjenner hvordan kandidatene er veid opp mot hverandre...»

– Den manglende begrunnelsen må flertallet svare for. Det viktige i denne saken er at dommen i Oslo tingrett medførte at Reindrifststyret behandlet saken på nytt. Flertallet falt da på Eira Fallås. Hun ble valgt fordi det er viktig å ivareta likestillingsperspektivet i reindriften ved å få inn flere kvinner. Samtidig ligger det an til at hun kan inngå i et godt samarbeid med de andre om driften i distriktet, understreker Røkke, som også fremholder hennes gode reindrifsfaglige bakgrunn.

Kappfjell som først fikk tildelt driftsenheten har varslet rettssak med krav om erstatning.

– Det er et forhold det ikke er naturlig for meg å kommentere på nåværende stadium, svarer Røkke.

I Helgeland Arbeiderblad har et medlem i Reindrifststyret, Jarle Jonassen, tatt til orde for at man bør se på en løsning med en ny og femte driftsenhet i Brurskanen-Kvitfjell-Brønnøy. Den skal i tilfelle ikke øremerkes til Ole Henrik Kappfjell, men gi en mulighet til å vurdere hans kandidatur sammen med andre søkere.

– Heller ikke dette vil det være riktig av meg å ta standpunkt til nå, sier styreleder Røkke.

Chams Parafinovn

– også kjent som Libanon/Damaskusovn

- Meget velegnet for bruk i lavvo/lags-telt/gamme.
- Utviklet over 50 år for å gi rask spredning av varme og et lavt forbruk.
- Automatisk spjeld som lukkes når ovnen har oppnådd arbeidstemperatur.
- Ved oppnådd arbeidstemperatur gir ovnen en blå flamme.

Pipe og dagtank medfølger. Kan leveres ferdig ombygd til bruk med større tank.

Pris **Kr. 4.600,-** inkl. MVA (3.709,70 eks. MVA)

Finnmark Vakt & Redning,

Altaveien 194, tlf. 78 43 66 62
www.finnvakt.no

REINDRIFSAVTALEN:

Tøffere krav til produksjon

I Reindrifftsavtalen 2005/2006 skjerpes kravene for å motta tilskudd. Driftsenheten(e) må vise til en salgsinntekt på minst 50.000 kroner eksklusiv moms for å få tilskudd.

– Vi synes det er veldig positivt at det stilles produsjonskrav – at tilskuddene retter seg mot dem som har reindrift som næring. Vi kunne godt tenke oss enda strengere krav, sier leder i NRL, Aslak J. Eira.

Reindrifftsavtalen 2005/2006 ble underskrevet av partene 16. februar. Avtalen har en ramme på 92,5 millioner kroner eksklusive midler til tiltak mot radioaktivitet. Det er en reduksjon på 2,5 millioner kroner i forhold til innværende avtale.

Rammen for 2005/2006 er betydelig under kravet til NRL. NRL krevde en overføring fra staten på 113,5 millioner.

– Ja det vi ble enige om er betydelig lavere enn vårt krav. Men ut fra det staten hadde å tilby, som faktisk lå fem millioner under det vi ble enige om, så er vi fornøyd med avtalen, sier Eira.

Bevilgningene til Reindriftens utviklingsfond, RUF, ble økt med 800.000 kroner fra 33,5 i innvæ-

I reindrifftsavtalen for 2005/2006 må driftsenheten vise til en salgsinntekt på minst 50.000 kroner for å motta tilskudd.

Foto: Agnar Berg

rende avtale til 34,3 for 2005/2006.

Eira sier at han hadde ønsket at det ble satt av mer i frie midler til RUF enn det som ble gjort.

Det er avsatt 19,5 millioner kroner

i Reindrifftsavtalen 2005/2006 til ordningen med produksjonspremie. Driftsenhetens produksjonspremie beregnes med 25 prosent av salg av kjøtt.

Min Áigi DINGO
Finlandsveien 14
9730 Kárášjohka
Čállá boazodoalu áššiin
E-poasta: minaigi@minaigi.no
Tlf: 784 69 700 - Faxes: 784 69 710

Sáгат

Sagat – Samisk Avis AS

Laatasveien, Postboks 53
9711 Lakselv / Leavdnjá
Redaktør Geir Wulff
E-post: avisa@sagat.no

Mii galgá leat siidda váldi

Hva siidaen skal inneholde

Doaba «siida» sáhtta šaddat guovddázin odda boazodoallolágas. Dál galgá bargojoavku guorahallat man muddui siidda sáhtta dahkat doaibmi ja juridihkkalaš stivrendáassin.

Čállán: Agnar Berg

Jorgalan: ImO

Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta dáhttu guorahallot lea go vejolaš mannat guhkkelií go láhkalávdegoddi, mii lea ovddidan odda boazodoallolágaevttohusa, dan dáfus ahte dahkat siidda juridihkkalaš stivrenovttadahkan almmá manaheamis siidda guovddáš erenoamášvuodaid.

Ovddiduvvo ovdal juovllaid

– Dál eat dieđe vuos makkár oaivilií bargojoavku boahká. Soaitá liikká gávnnaht ahte ii berre mannat viidábut go láhkalávdegoddi árvalii, lohka Eanandoalodepartemeantta ekspedišuvdnahoavda Leif Forsell.

Forsell lohka viidáseappot ahte jus vállje addit siida-doahpagii viidát sisdoalu go láhkalávdegoddi evttohii, de fertejit mánge eará čuolmma čovdot láhkateavsttas. Earret eará organisatoralaš bealli, sihke bajábealde ja vuolábealde siidda. Ferte čielggaduvvot makkár «oktavuohta» galgá leat siidda ja orohaga gaska.

Bargojoavku lea ožžon čuovvovaš mandáhta: «Bargojoavku galgá, Boazodoallo-láhkalávdegoddi árvalusa vuodul,

Begrepet siida kan få en «nøkkelrolle» i den nye reindrifstloven. En arbeidsgruppe skal nå se hvor langt det er mulig å gå for å gjøre siidaen til et operativt og juridisk styringsnivå.

Av: Agnar Berg

Det er Landbruks- og matdepartementet som ønsker å vurdere om det er mulig å gå lenger enn lovutvalget, som har laget forslaget til ny reindrifstlov når det gjelder å gjøre siidaen til en juridisk styringsenhet uten at viktige kjenne-tegn ved siidaene går tapt.

Legges frem før jul

– Det er helt åpent hva arbeidsgruppen blir å konkludere med. Det kan godt hende at gruppen konkluderer med at en ikke bør gå lenger enn det lovutvalget har foreslått, sier ekspedisjonssjef Leif Forsell i Landbruksdepartementet.

Forsell sier videre at hvis en velger å legge mer i siidabegrepet i den nye reindrifstloven enn lovutvalget har gjort, så er det mange andre eller tilstøtende spørsmål som må avklares i lovteksten. Blant annet det organisatoriske, både under og over siidan. Det må avklares hvilke «forhold» det skal være mellom siidaen og beitedistriktet.

Arbeidsgruppen er gitt følgende mandat: «Arbeidsgruppen skal, med bakgrunn i Reindrifstlovutvalgets innstil-

Sáhtta boahit geasseorohagaid sadjái

Siida sáhtta boahit geasseorohagaid sadjái. Ággan dasa lea ahte siida rehkenasto leat buoret plánenovttadahkan dan dihte go siiddas leat eará oktavuođat go mat orohagas leat. Siiddain leat lagat fuolkevuodabáttit, ja nu lea álkit plánet ja mearradusaid dahkat.

Eará deatalaš ágga lea ahte orohagaid siste sáhttet leat stuora vuostelasvuodát. Ovtta orohaga siste sáhttet siiddaid gaska leat vuostelasvuodát.

Oarje-Finnmárkku boazologu heiveheami prográmma lea dasa čielga ovdamearkan.

Kan erstatte sommerbeitedistriktene

Siidan kan komme til å erstatte sommerbeitedistriktene. Grunnen til det er at siidaen blir vurdert som en bedre planleggingsenhet enn distriktene fordi siidane har andre relasjoner enn distriktene.

I siidaene er det tettere familiebånd og det er dermed lettere å planlegge og ta avgjørelser.

En annen viktig grunn er at det innad i distriktene ofte er store motsetninger. Flere siidaer i et distrikt kan være i konflikt med hverandre. Reinstallstilpasningsprogrammet i Vest-Finnmark er et godt eksempel på det.

*Siida šaddá guovddás ovtadat
ođđa boazodoallolágas, mii lea
jurddašuvvon ovddiduvvot
Stuoradiggái ovdal juovllaid.*

*Siidaen vil være sentral i den
nye reindrifisloven som etter
planen skal legges frem for
Stortinget før jul i år.*

Illustrasjonsfoto: Agnar Berg

árvoštallat vejolašvuoda dahkat siida doaibmi ja juri-
dihkkalaš stivrendássin boazodoallolága mielde, ja galgá
dan oktavuodas ovddidit vejolaš evttohusaid dasa movt
rievdadit stivrenvuogádaga. Bargojoavku galgá maid ár-
voštallat man muddui siida sáhtta leat riektesubjektan
eará lágaid ektui, main lea mearkkašahhti mearkkašupmi
boazodoalu guovdu. Bargojoavku galgá maiddái árvoštal-
lat movt boazodoallošiehtadusa váikkuhandoaimmaid
sáhtta hábmet dan vuodul ahte siida livčči boazodoalus
vuoddo ovttat.»

Bargojoavku galgá iežas evttohusa ovddidit geassemánu
1. beaivái. Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta áigumuš
lea ovddidit boazodoallolága Stuoradiggái čavčča mielde.

Ođđa láhka

Bargojoavkkus leat golbma ovddasteaddji Eanandoallo- ja
biebmodepartemeanttas, dasto Ráđdehusadvokáhtta, okta
ovddasteaddji Justisdepartemeanttas ja okta Boazodoal-
lohálddahusa. Boazodoallohálddahusa bealis lea boazodo-
allohoavda Johan Ingvald Hætta mielde lávdegottis.

Dálá boazodoalloláhka mearriduvvui 1978:s. Čieža jagi
áigi nammaduvvui Boazodoalloláhalávdegoddi guorahal-
lat lága dainna ulbmiliin ahte evttohit rievdadusaid mear-
rádusain mat gusket boazodoalu stivremii ja hálddašep-
mái ja boazodoalu siskkáldas dilálašvuodaide, dás maiddái
ovttaskas boazoeaiggádiid riektedili.

Lávdegoddi evttohii ahte doalloovttadat-ortnet galgá
loahpahuovvot ja dan sadjái evttohuvo siidaoassi. Siiddas
galgá leat okta ovddasvástideaddji jodiheaddji.

– Áidna erohus dán dáfus lea ahte doallu gohčoduvvo
eará nama mielde, lohka Forsell.

Lávdegoddi, man professor Kirsti Strøm Bull jodihii,
geigii iežas evttohusa njukčamánu 2001.

ling, vurdere muligheten for å gjøre siidaen til det operati-
ve og juridiske styringsnivået i reindrifisloven, og i tilknyt-
ning til dette komme med eventuelle forslag til endringer i
styringsstruktur. Arbeidsgruppen skal også vurdere i hvil-
ken utstrekning siidaen kan være rettssubjekt i forhold til
annet lovverk av vesentlig betydning for reindriften. Ende-
lig skal arbeidsgruppen vurdere hvordan reindrifisavtalens
virkemidler kan utformes ut fra den forutsetning at siida-
en skal være den bærende enheten i reindriften.»

Arbeidsgruppen skal legge frem sin innstilling 1. juni.
Målsettingen til Landbruks- og matdepartementet er at
reindrifisloven skal legges frem for Stortinget i løpet av
høstsesjonen.

Den nye loven

Arbeidsgruppen består av tre representanter fra Land-
bruks- og matdepartementet, Regjeringsadvokaten, én
representant fra Justisdepartementet og én fra Reindrifis-
forvaltningen. Det er reindrifisssjef Johan Ingvald Hætta
som sitter i utvalget fra Reindrifisforvaltningen.

Gjeldende reindrifislov er fra 1978. For syv år siden ble
det satt ned et utvalg, Reindrifislovutvalget, som skulle
gjennomgå loven med sikte på endringer i de bestemmel-
sene som gjelder styring og forvaltning av reindriften og
de interne forhold i reindriften, herunder den enkelte
reineiers rettsstilling.

Utvalget foreslo at dagens ordning med driftsenhet skal
opphøre og erstattes med siidaandel. Siidaen skulle ha én
ansvarlig leder.

– Det eneste som ble gjort i dette spørsmålet var faktisk
bare å døpe om driftsenhet til siidaandel, sier Forsell.

Utvalget, som ble ledet av professor Kirsti Strøm Bull,
avga sin innstilling i mars 2001.

Odđa boazodoalloláhkaevttohusas, NOU 2001:35 «Boazodoallolága rievdadeami evttohus», čuožžu paragrafas 4–3 siidaoasi ásaheami birra (dás jorgaluvvon):

«Doallu mii pr. dáhton (goas odđa láhka gustogoahhtá) lea registrerejuvvon fylkkaboazodoallostivrra olis, adno siidaoassin dán lága njuolggadusaid mielde. Son gii pr. ... lea doalu eaiggát, rehkenasto leat guoskevaš siidaoasi ovdasvástideaddji jodiheaddjin.»

Doaibmaoktavuohta

Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta ossodatjodiheaddji Marit Myklevold lea departemeantta ovddasteaddji bargojovkkus. Myklevold lohká ahte odđa boazodoalloláhkaevttohusas lea siidaoassi čadnon dihto olbmui. Bargojovkui šaddá guovddáš áššin guorahallat sáhtta go geatnegahtit eambo go ovtta olbmo, lohká son.

– Jus ovdamearkka dihte galgá rángut: Sáhtta go rángut olles siidda, vai fertejit go rángundoaimmat leat ovttaskas olbmo guovdu, lohká son.

– Guovddáš gažaldahkan lea man muddui lea vejolaš atnit ovdamearkka dihte muhtun beliid áshuslágas siidda guovdu almmá duššindahkat siidda deatalaš dovdomearkkaid ja erenoamášvuodaid, lohká Myklevold.

Myklevold lohká viidáseappot ahte bargojovku dárbaša ollu gelbbolašvuoda earret eará sámi kultuvrra, árbevieruid, juridihka ja ealáhusekonomiija birra.

Bargojovku viežžá olggobeale gelbbolašvuoda dárbbu mielde.

I utkastet til den nye reindriftsloven i NOU 2001: 35 «Forslag til endring av reindriftsloven», står det i paragraf 4–3 om etablering av siidaandel:

«Driftsenhet som pr. (dato for lovens ikrafttreden) er registrert hos fylkesreindrifststyret, anses som siidaandel i forhold til reglene i denne lov. Den som pr. ... er inneha-ver av driftsenheten, anses som ansvarlig leder av vedkom-mende siidaandel.»

Driftsfellesskap

Avdelingsdirektør Marit Myklevold i Landbruks- og matdepartementet sitter for departementet i arbeidsgruppen. Myklevold sier at i forslaget til ny reindriftslov er siidaandel knyttet til en konkret person. Et viktig spørsmål for arbeidsgruppen er om det er mulig å forplikte mer enn én person, sier hun.

– Ta for eksempel hvis det skal sanksjoneres: Kan dette gjøres mot overbygningen siidaen, eller må det gå mot en enkelt person, sier hun.

– Men spørsmålet er om det er mulig å anvende noen av prinsippene fra for eksempel selskapslovgivningen på siidaen uten at at viktige kjennetegn ved siidaen går tapt, sier Myklevold.

Myklevold sier videre at arbeidsgruppen er avhengig av stor kompetanse på blant annet samisk kultur, tradisjon, juss og næringsøkonomi.

Arbeidsgruppen vil trekke inn ekstern kompetanse etter behov.

Háliida siidda

NBR oaivvilda ahte siida berre šaddat guovddáš organisoralaš «ovttadahkan» odđa boazodoallolágas.

– Siiddain fertejit leat sihke vuoigatvuodat ja geatnegasvuodat. Siida dagašii mihá álkibun čadahit doaimmaid, dan dihte go ovtta siidda olbmui leat mihá lagat oktavuodat gaskaneaset go geasseorohaga olbmui dábaláčat leat. Sis lea maid dábaláčat oktasaš ruhtadoallu, lohká NBR-jodiheaddji Aslak J. Eira.

Eira lohká maid ahte son vuordá ahte Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta atná NBR ráđdeaddin proseasas mas čielggadit siidda sajadaga.

Sponheim háliida siidda

Eanandoallo- ja biebmoministtar Lars Sponheim dovddahii čoaikkimis Oarje-Finnmárkku boazoealáhusain Guovdageainnus guovvamánu 23. beaivvi ahte siida šaddá hui guovddáš sadjái odđa boazodoallolágas.

– Siida galgá leat guovddáš «doaba», logai Sponheim.

Vil ha siida

NRL mener at siidaen må bli den sentrale organisatoriske «enhet» i den nye reindriftsloven.

– Siidaene må både ha rettigheter og plikter. Siidaen vil gjøre det mye enklere å gjennomføre ting siden de som er i samme siida har et mye nærmere forhold til hverandre enn det som er tilfellet for et sommerbeitedistrikt. De har også gjerne en felles økonomi, sier leder i NRL, Aslak J. Eira.

Eira sier videre at han forventer at Landbruks- og matdepartementet tar NRL med på råd i prosessen med å avklare siidaens rolle.

Sponheim ønsker siida

Landbruks- og matminister Lars Sponheim ga på et møte med reindriftnæringen i Vest-Finnmark i Kautokeino 23. februar sterke signaler om at siidaen får en meget sentral rolle i den nye reindriftsloven.

– Siidaen skal være det bærende «begrepet», sa Sponheim.

Stordistriktet i Karasjok på plass

Reindrifststyret vedtok den 8. februar i år sammenslåingen av de tidligere distriktene 15, 16A, 16B, 16C og 16D, samt distrikt 18 - Kárášjoga oarjjabealli til ett reinbeitedistrikt. – Sammenslåing av alle distriktene i Karasjok vest til ett distrikt er et prinsipielt svært viktig vedtak, sier leder i Reindrifststyret Mona Røkke.

I distriktet som nå betegnes distrikt 16 - Kárášjoga oarjjabealli er alle årstidsbeiter, også vår-/høst-/vinterbeitene samlet innenfor ett og samme distrikt.

Reindrifststyrets leder, Mona Røkke, viser blant annet til at distriktsstyret blir et felles forum som gjør det lettere å løse interne konflikter, samordne beitebruken, bruk av anlegg og flytting til/fra vår-/høst-/vinterbeitene.

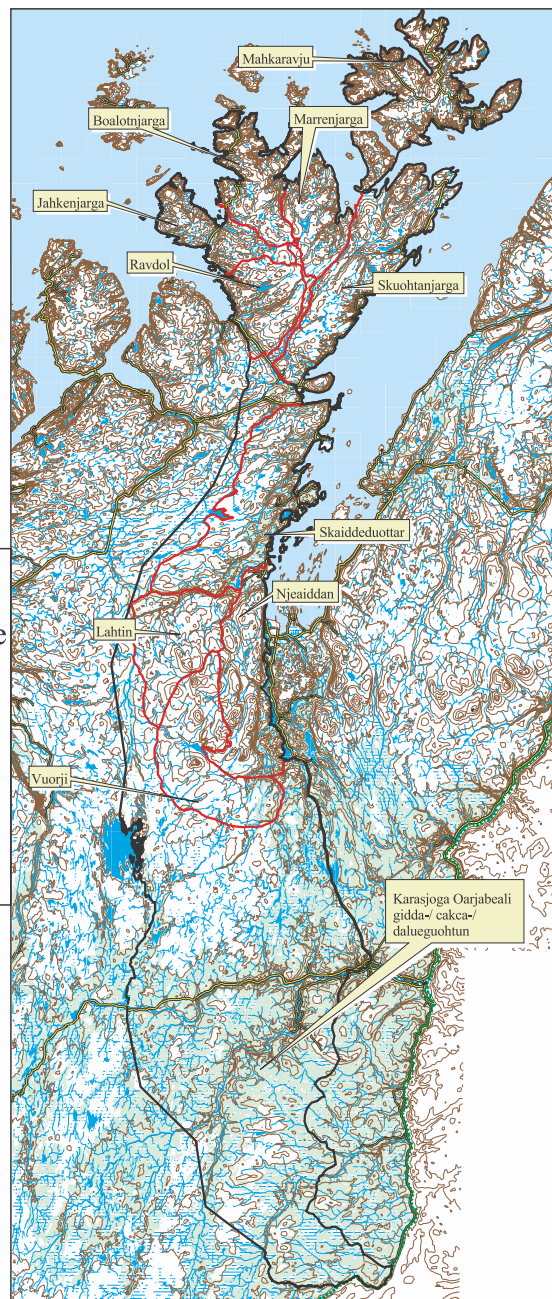
Tradisjonell bruk

Distriktet er i alt inndelt i 10 sommerbeitesoner/sommersiidaområder (se kart). Videre omfattes det av én høst-/vinter-/vårbeitesone, som i samsvar med tradisjonell bruk kan nyttes av alle de sommersiidaene. Beitetidene og høyeste reintall på 27.500 rein per 1. april, endres ikke, med følgende fordeling etter sommer-siida-områdene:

Fordeling av reintallet:

Rávdol, Jáhkensjára og Boalotnjára:	5.000 rein
Máhkarávju ja Stiikonjárga:	4.500 rein
Márenjárga og Skuohtanjára:	6.200 rein
Skáidde-duottar:	3.800 rein
Láhtin, Njeaidán og Vuorji:	8.000 rein

Sommersiidaområdene skal ha egne styrever som velges av og blant medlemmene av sidaen. Siidaens medlemmer skal også velge siidaens representant til det møte som skal velge distriktsstyret, og alle de 10 sommersiidaene skal være representert i styret.

Indre selvstyre

I henhold til lov om reindrift skal distriktet ha et overordnet ansvar for distriktsplanlegging med videre. Likevel skal utøvelsen av myndighet skje på en slik måte at den ikke krenker de særlige retter i de enkelte siidaområder (beitesoner). Områdestyret skal ha myndighet til å kontrollere at myndighetsutøvelsen skjer i samsvar med godkjent distriktsplan og god forvaltningsskikk. Distriktsstyret kan kreve at sommersiidaene skal yte tilskudd til distriktet for kostnader til forvaltning, dekning av utgifter til felles anlegg med videre. Sommersiidaene skal i store trekk ha indre selvstyre i egne områder, slik som beitebruken, fordele arbeidsoppgaver og forvalte egen økonomi.

Distriktet skal igjen på sin side ha myndighet til å kontrollere at siidaen følger de bestemmelser som etableres for siidaen, og distriktet skal kunne pålegge siidaen nødvendige tiltak dersom bestemmelsene brytes eller dersom enkeltutøvers rettigheter blir krenket.

Svensk reindrift kan aksjonere

– Vi registrerer at den svenske reindriften snakker om at det er fritt frem i Norge etter urminneshevd, men vi stoler på at den norske forvaltningen ikke ønsker vill-vest tilstander og er klar med gode tiltak, sier reineier Per Mathis Oskal i Hjerttind reinbeitedistrikt i Troms.

Av Per Torbjørn Jystad

Hjerttind reinbeitedistrikt er en del av den grenseoverskridende reindriften. Etter at svenske myndigheter den 24. januar i år sa opp reinbeitekonvensjonen, hersker det usikkerhet om hva som vil skje. Fra 1. mai er det Lappekodisillen som ble undertegnet i 1751 som gjelder.

– Det er heller ikke så enkelt som svenskene mener at man kan bruke kodisillen for å få tilbake rettigheter i Norge. I følge kodisillen skal de respektive land ha styringen i sitt område. Kodisillen er dog et overordnet dokument, men selv på den tiden hadde man klare beiteinndelinger for siidaene, sier Per Mathis Oskal.

– Er det fare for at det i sommer vil komme svensk rein inn i det som er norske områder, eller at samebyene etablerer seg i nye områder på norsk side i konflikt med norske interesser?

– Det skal man ikke se bort fra. At det vil komme mer svensk rein nå i sommer kan man frykte. Et utfall av en konflikt kan jo også være at vi får restriksjoner i våre beiter på svensk side. Det er kanskje mer alvorlig, ved at et slikt spørsmål ikke håndteres av norsk forvaltning, svarer Oskal.

Per Mathis Oskal. Reineierne i Hjerttind også et lite beiteområde i Sverige – Vouskuoievi. Men det er på norsk side det i første omgang kan bli konflikter og mange peker på områdene ved Altevann i Troms, der distrikt Hjerttind har sitt vinterbeite.

Foto: Per Torbjørn Jystad

Lappekodisillen

Oskal er medlem både i arbeidsutvalget og forhandlingsdelegasjonen for den nye reinbeitekonvensjonen og en konflikt med svenske reieiere er det siste han ønsker.

I arbeidsutvalget har man i det lengste forsøkt å komme frem til en omforent løsning etter at innstillingen til ny konvensjonen ble lagt frem av Norsk-svensk reinbeitekommissjon i mai 2001.

Høringene på norsk side viste at innstillingen var svært omstridt, og det har derfor vært jobbet – (hovedsakelig gjennom arbeidsutvalget) – med å få til en bedre løsning enn kommisjonens innstilling, der norsk reindrift tapte mye beite i forhold til den gjeldende konvensjonen av 1972. Forhandlingene om en ny konven-

sjon strandet i praksis i fjor høst og svenskene meddelte i januar at de sa opp den gjeldende avtalen med virkning fra 1. mai i år.

Arbeidsutvalget, der man har forsøkt å finne konkrete løsninger vedrørende beiteene, er fortsatt i funksjon og skal ha et nytt møte i april, men Oskal er realist. I og med at konvensjonen er oppsagt er det lite å forhandle om.

At forhandlingene område for område tilsynelatende må avgjøres på nasjonalt nivå, ser han på som at den grenseoverskridende reindriften har tapt en historisk mulighet til selv å bli enige.

Hvert land har styringen

I påvente av at man kan få på plass en ny konvensjon, mener Oskal at den norske forvaltningen må holde fast ved en distriktsinndeling.

– Istedenfor inndelingen gjennom konvensjonen, vil dermed den vanlige distriktsinndeling tre i kraft også for svenske samebyer når de er i Norge, påpeker han.

At svenskene står hardt på en utvidelse av sine beiterettigheter, har forundret. Helt fra 50-tallet da Oskal-familien etablerte seg med reindrift i Troms, har det vært gode forhold mellom svensk og norsk reindrift.

– Det har aldri vært snakk om at noen måtte vekk. Det hadde ikke vært annen reindrift i disse områdene siden 20-tallet da foreldrene mine flyttet hit på 50-tallet. Hvis det hadde vært svensk reindrift her som hadde rettigheter til sommerbeitene, ville min slekt ikke forlatt Kautokeino, slår han fast.

Et annet poeng er at svenskene ved å ta mer sommerbeiteland ikke løser det som er reindriftens problem.

– Også i Sverige er det vinterbeite som er minimumsfaktoren. Da hjelper det ikke med mer sommerbeite i Norge.

Konflikt er noe nytt

Men svenskene hevder likevel at de tapte 70 prosent av sitt beiteland i Norge gjennom 1972-konvensjonen.

– Dette er tanker som er kommet den siste tiden. Men retten til beite er i all reindrift regulert av hvem som faktisk har brukt områdene den senere tid. Skal man legge til grunn reindrift i tidligere tider enn 1900-tallet blir det svært vanskelig å bli enig. Skal vi da gå 30 år, 50 år, 100 år eller enda lenger tilbake i tid?

Reindriftsagronom Sveinung Rundberg i Troms, vil heller ikke overdrive faren for at den svenske reindriften flytter inn i omstridte områder. Men Rundberg peker på at de svenske samebyene kan forsøke å etablere seg utenfor de områdene de har hatt, om ikke annet for å få

prøvd sin sak rettslig. Reindriftsforvaltningen avventer imidlertid hva Landbruks- og matdepartementet kommer frem til. Allerede 10. mars da Reindriftsnytt går i trykken er det et drøftingsmøte i Oslo mellom NRL, Reindriftsforvaltningen og Landbruks- og matdepartementet.

Svenskene mener de har rettigheter. Også på svensk side hersker det stor usikkerhet. De svenske reineierne frykter på den ene siden konflikter, men peker på de har krav på mer beiteland på norsk side enn 72-konvensjonen ga de.

Faksimile: Dagens Nyheter 5. februar 2005

Legger planer nå

I første omgang er det Landbruks- og matdepartementet som må avgjøre hvordan man på norsk side skal forholde seg til oppsigelsen av konvensjonen.

Ekspedisjonssjef Leif Forsell sier at departementet arbeider med saken og vil presentere et opplegg så snart som mulig. Og meddelelsen fra departementet kan allerede komme i de dagene Reindriftsnytt går i trykken.

Etter et møte på ministernivå mellom Sverige og Norge i oktober i fjor, trodde man at det skulle være mulig å komme seg ut av de da fastlåste forhandlingene.

– Fra norsk side har vi forsøkt å

være konstruktive og kommet med en lang rekke forslag, men svenskene vil ha et resultat likt det som ble lagt frem i innstillingen fra den blandede kommisjonen. Det har vært skuffende, sier Forsell.

– Vi ser nå på alle sider ved at det er Lappekodisillen som skal gjelde. Det betyr også at vi vurderer en svensk fremrykning på norsk side og eventuelt utestenging av norsk reindrift fra vinterområder i Sverige.

Akkurat nå ser Forsell det som svært vanskelig å få i gang nye forhandlinger. Situasjonen er at Sverige har brutt forhandlingene ved å si opp avtalen.

Tilbød midlertidig mer beite

– Hva har man på norsk side gjort for å forhindre et fullstendig sammenbrudd i forhandlingene?

Forsell svarer at departementet formelt har foreslått en forlengelse av dagens konvensjon. Uformelt har det også vært lagt frem et forslag om en midlertidig løsning, der den svenske reindriften har fått noe større områder på norsk side enn 72-konvensjonen angir. Men begge deler er blitt avvist.

– Selv om det hersker en del usikkerhet, tror vi likevel at ut fra det opplegget vi nå jobber med at den norske reindriften ikke har grunn til å være bekymret, avslutter ekspedisjonssjefen.

Barnehage med «trøkk»

I Beazedievá barnehage i Kautokeino får ungene store doser med kunnskap om tradisjonelle samiske arbeidsoppgaver, blant annet reindrift.

Av: Agnar Berg

I tillegg til at barna får være med på mye spennende og interessant, blir oppgavene dokumentert av de ansatte med bilder og tekst. Prosjektet er begynt med i Beazedievá heter «Synliggjøring av tradisjonelt arbeid».

Tradisjonell kunnskap

– De aktivitetene vi driver med i barnehagen er ikke noe nytt. Det nye er at vi dokumenterer det med tekst og bilder, sier Laila Aleksandersen som er leder for prosjektet «Synliggjøring av tradisjonell kunnskap».

Prosjektet tar for seg seks tema: Reindrift, garnfiske, garnfiske under isen, fiske på isen, snarefangst og høstarbeid.

Hvert tema skal ende opp med en bok. Den første boken, om garnfiske, går i trykken i vår.

– Målet med disse bøkene er at de skal kunne brukes som lærebøker i andre barnehager, men også at de skal vise hva vi egentlig driver med i barnehagen. Det er for eksempel mange foreldre og andre i nærmiljøet som ikke vet hva ungene gjør mens de er i barnehagen, sier Aleksandersen.

Bøkene kommer først ut på samisk. Det er imidlertid et mål at de også skal komme på norsk slik at flest mulig kan få glede av dem.

Ressurser fra reindriften

Aleksandersen sier videre at mye av det som skal inn i boken om reindrift er klart og at det er søkt om finansiering gjennom Reindriften utviklingsfond til å gi ut boka. Går det i orden med finansieringen vil den bli gitt ut neste år.

Når det gjelder reindrift har barnehagen lagt vekt på tre tema; kalve-

Jovvna Lemet Jonssen og Anders Johan Mathis L. Gaino.

Foto: Laila Aleksandersen

merking, slakting og reinkjøring.

Aleksandersen sier at barnehagen er avhengig av et samarbeid med den aktive reindriftsnæringen i nærområdet og at det fungerer veldig bra.

Omlag én firedel av ungene i barnehagen kommer selv fra reindriftsfamilier og disse ungene er ifølge Aleksandersen en ressurs for de andre ungene når de jobber med reindriftsprosjektet.

– Vi får håpe at en av effektene av denne type arbeid er at det legges et grunnlag for større forståelse mellom fastboende og reindriften, sier prosjektlederen.

Krevende prosjekt

Ungene får ikke være med på selve avlivningen av reinen, men resten av prosessen tar de del i. De tar vare på blodet og lager blodpølse. Noe av kjøttet blir spist ferskt, noe blir røkt eller saltet. Når ungene senere er på tur i skog og mark har de med seg niste fra det de selv var med å slakte.

– Det er mye jobbing med disse aktivitetsprosjektene og mye kommer selvfølgelig an på om de ansatte er motiverte. Jeg innrømmer gjerne at det er enklere å finne på inneaktiviteter enn å drive med det vi gjør. Heldigvis er foreldrene veldig positive til aktivitetene.

Selv jobbet Aleksandersen som avdelingsleder i barnehagen da ideen om å starte prosjektet «Synliggjøring av tradisjonelt arbeid» ble unnfanget på et personalmøte. Selve prosjektarbeidet startet for halvannet år siden.

Hun har etter at prosjektet startet opp vært på flere barnehagekonferanser og snakket om aktivitetene i Beazedievá. Prosjektet har blitt godt mottatt i barnehagesektoren: Det er også en del av hensikten, å kunne være en inspirasjonskilde for andre barnehager.

Beazedievá barnehage består av tre barnehager som slo seg sammen til én barnehage for noen år siden. En av dem lå i Miron, den andre i et boligfelt og den tredje i Kautokeino sentrum. Barnehagen har barn fra null til seks år.

Eli Karianne Hætta.

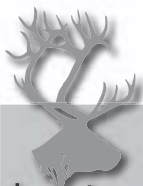
Foto: Laila Aleksandersen

Foto: Berit Anne Marit Bals

Foto: Berit Anne Marit Bals

Nytt fra Reindriftskontorene

Øst-Finnmark

Mindre rein enn antatt. Reindriftsagronom Arne Hansen i Øst-Finnmark kan se tilbake på noen svært hektiske vintermånedene med telling av rein. Over 90 personer har vært engasjert i arbeidet med tellingen nå i vinter.

Resultatet er bedre enn ventet. Tellingene viser at det er totalt ca. seks tusen dyr for mye i østregionen etter vinterens slaktning. Det er overkommelig å få justert på plass i løpet av rimelig tid, sier Hansen.

Arne Hansen, Reindriftsagronom i Øst-Finnmark

De fleste distriktene i øst har fått slaktet tilstrekkelig med dyr i vinter for å komme under øvre reintall. Også produktivitet og gjennomsnittsvæker virker å være brukbare. I Karasjok Vest venter en stor oppgave med å få på plass ny organisering og fordeling av oppgaver mellom distriktsstyret og siidaområdene, etter sammenslåingen til et nytt stor-distrikt. Distrikt 16-Kárášjoga oarjja-beallii er delt inn i 10 sommerbeitesoner/sommersiidaområder.

Beiteforholdene er ellers varierte med hardpakket snø flere steder. Mye snø og vind har skapt vanskelige beiteforhold også i skogsområdene i år, og kombinert med mye rein gir det problemer. For å være føre var, har to distrikt etter søknad, fått dispensasjon til å flytte til sommerbeitene før tiden.

De siste dagene i mars er det også duket for vindmølleseminar i regi av Reindriftsforvaltningen, NVE og NRL. Seminar om vindkraft og reindrift skal spesielt fokusere på utfordringer ved planlegging av vindkraft i reinbeiteområder. Seminaret blir avholdt på Svanvik Miljøsententer.

Vest-Finnmark

Reindriftsagronom Mikkel Ailo Gaup, kan ved inngangen til mars måned konstatere at reintallet i Vest-Finnmark

er betraktelig redusert. – Vi registrerer at det er blitt slaktet mye rein i samtlige distrikt. Statens bidrag om å kjøpe inn 10.000 dyr på tampen av slaktesesongen, har helt klart bidratt positivt til å få slaktet flere rein, mener han.

Gaup konstaterer også at det er flere driftsenheter som har avvirket sin reindrift, i innspurten av frivillighetsperioden som løper ut 1. april 2005. Dermed er det et godt håp om å komme nærmere fastsatte høyeste reintall på 64.300 dyr, sier Gaup. Det som imidlertid må være helt klart, er at den reduksjonen som nå skjer, ikke i ettertid skal kunne generere en ny økning av reintallet. Reindriftnæringen og myndigheter må komme fram til en felles forståelse om reintallet, og finne fram til mekanismer som gjør at den enkelte reinierer holder seg innenfor fastsatte driftsrammer.

Ny reindriftslov vil være en god bidragsyter til å få rammene på plass, som etter de siste uttalelsene fra landbruks- og matministeren skal fremmes for Stortinget før julen 2005. I loven vil siidabegrepet bli sentral, hvor bl.a. rettigheter og reintall knyttes til siidabegrepet.

Deling av vår-, høst- og vinterbeiter på siidanivå, vil også være en sentral ting å få på plass. Dette for å sikre forutsigbare rammer for reindrifta og bidra til å styrke rettsikkerheten på fjellet for den enkelte utøver.

På grunn av mye snø og til dels vanskelige beiteforhold har forvaltningen i samarbeid med sonestyreledere og Mattilsynet forberedt en kriseberedskapsplan, forteller Gaup. Både føring og flytting av rein er aktuelle virkemidler, hvis flokker må ut av enkelte områder. Hvis det blir aktuelt å bruke midler fra distriktets kriseberedskapsfond, kan midlene utløses av områdestyret på kort varsel. Det som angår dyrehelse er Mattilsynets ansvar. Den praktiske gjennomføringen av krisetiltakene med reinen, er reinierens ansvar.

Vi er også kommet godt i gang med planlegging av reintelling for driftsåret 2005/2006. Samtlige distrikter skal gjennomføre reintelling i løpet av kommende driftsår. Dette arbeidet vil vise hvor langt man er kommet med tilpassing av reintallet, i forhold til det fastsatte i Vest-Finnmark.

Mikkel Ailo Gaup, Reindriftsagronom i Vest-Finnmark

Troms

Konvensjonen opptar reinieierne. I Troms har det vært jevnt over gode forhold gjennom vinteren, men det er også i enkelte distrikt meldt om tap av rein på grunn av snøras – et tegn på mye snø og vind i enkelte områder.

Den dominerende saken for øyeblikket er svenskenes oppsigelse av reinbeitekonvensjonen. Reindriftsagronom Sveinung Rundberg vil ikke spekulere for mye i konsekvensene, men peker på at det er viktig at man fra norsk side har klare retningslinjer på plass fra 1. mai.

Av arealsaker denne gang peker det seg ut to hyttefelt i Gavlen og Storviknes. Områdestyret oppnådde i begge sakene at Miljøverndepartementet tok innsigelsene til følge.

– Det var viktig at vi vant frem. I den aktuelle kommunen Lenvik er arealdelen av kommuneplanen ikke på plass. Det er et vesentlig punkt og følgerlig er det prinsipielt viktig at det ikke ble god tatt en slik snarvei i reguleringsplanene, sier Rundberg.

Han nevner også en hyttesak i Salangen som også ligger i Miljøverndepartementet til endelig avgjørelse. I den saken ga Landbruksdepartementet grønt lys på tvers av at hyttefeltet ligger i et FNL-område. Med andre ord nok en prinsipiell prøveklut.

En mer hyggelig begivenhet rett før jul var åpningen av Andsvatn reinslakteri i Midt-Troms.

Sveinung Rundberg, Reindriftsagronom i Troms

Nordland

Prøver nye områder. I Nordland har mange av reinbeitedistriktene valgt å benytte vinterbeiter i andre områder enn normalt, eller splitte flokkene mer enn vanlig. Det gjelder både i Børgesfjell på Saltfjellet og i en del distrikter på Helgeland som har flyttet ut i øygarden. Dermed er det kommet rein til nye lovlige beiteområder, men som dog ikke har vært i bruk på en årrekke.

– Det har medført enkelte konflikter med lokalbefolkning og landbruk, sier reindriftsagronom Harald Rundhaug.

På Helgeland er det ikke gått bedre enn at flere rein ble funnet skutt. Saken er under etterforskning (egen sak).

I fjellet er det for øvrig mye snø, noe som gjør driften svært vanskelig. I flere distrikt er det også meldt om betydelige rovviltplager. Både jerv og gaupe har forsynt seg av flokkene. Det har vært på tale og søke fellingstillatelse flere steder, sier Rundhaug.

Også i Nordland er konsekvensene av en oppsigelse av reinbeitekonvensjonen et hett tema. Rundhaug tror imidlertid ikke på for mye bråk. Han tror personlig at den svenske reindriften vil ha svært lite å hente på å komme lenger vest enn normalt.

En tung sak som er mye diskutert i Nordland, er tildelingen av driftsenhet til Ole Henrik Kappfjell. Ikke før hadde Reindriftsstyret gitt Kappfjell den ledige driftsenheten i Kvitsfjell-Brønnøy før styret ble nødt til å snu. Etter at Kappfjell var etablert med 400 dyr, vant Inkeri Susanne Eira Fallås frem i Oslo tingrett med at beiteretts-spørsmålet måtte behandles på nytt. Dommen tvang Reindriftsstyret den 1. februar i år til å

gjennomføre en ny vurdering – og da ble Fallås foretrukket. Saken har vakt oppsikt. Ikke minst fordi områdestyret i sin anbefaling til Reindriftsstyret hadde en tredje kandidat som første valg. Kappfjell har ikke

Harald Rundhaug,
Reindriftsagronom
i Nordland

uventet varslet rettsak med krav om erstatning.

Ellers vant reindriften over det planlagte skitrekket og dertil hyttefelt på Tjernfjellet i Junkerdalen. Miljøverndepartementet satte foten ned og bevarer vinterbeitene slik de er. I Daja i Sulitjelma er situasjonen mer usikker. Den omfattende utbyggingen av hytter med dertil skitrekk har møtt motstand. Men områdestyret vil trolig godta en redusert utbygging, samt justering på grensene/bruk av områdene. Reineieren Per Olof Blind står imidlertid steilt i mot planene om en utbygging i stor skala.

Nord-Trøndelag

Et tøft år. Også i Nord-Trøndelag har vinteren vært vanskelig. Til dels med

dårlig is på vannene og med mange åpne elver. – Det har ført til at flere av distriktene ikke har klart å gjennomføre flyttingen i tide til vinterbeitene, sier reindriftsagronom Harald Sletten.

Det er av samme årsak også slaktet lite rein i Nord-Trøndelag. Distriktene har rett og slett slitt med å få samlet dyrene. Snøforholdene i fjellet har også ført til at reinen har trukket ned i dalene og det har vært langt flere påkjørsler av rein langs Nordlandsbanen og E6 enn normalt.

Av arealsaker nevner Sletten reguleringsplanene til flere kommuner. Spesielt i innlandskommunene er det en rekke forslag til hyttebygging og friluftaktiviteter tett inn mot og i reinbeiter. Sletten har også en svært prinsipiell hyttesak på bordet. Disputen har versert i lang tid etter at hytta ble satt opp et annet sted enn byggesøknaden opprinnelig viste.

Nå gjenstår en prinsipiell avklaring om hytta som ble plassert midt i en flyttelei, kan få stå der eller ikke?

– Det er mange interesser og aspekter i saken. Det forvaltningen må forholde seg til er at bare Landbruksdepartementet kan ta endelig stilling til om en flyttelei kan stenges eller ikke. I så måte avventer vi hva departementet konkluderer med, sier Sletten.

I Fosen reinbeitedistrikt er det langt mer enn en enkel hyttesak som er problematisk. I distriktet er det nå søkt om bygging av ikke mindre enn seks vindmølleparker. Det er to vindmølleparker per drifteenhet.

– Store deler av vinterbeitene er berørt, og driften i dette distriktet vil bli helt umulig hvis alle parkene realiseres. Situasjonen tilsier at tiden nå er overmoden for å begynne arbeidet med en samlet plan for vindmølleutbygginger likt det man har for vannkraftutbygginger, mener Sletten.

Harald Sletten,
Reindriftsagronom
i Nord-Trøndelag

er normalt. Det normale innen vinterbeitene her, er kontinentalt, stabilt vinterklima med lite snø. Spesielt problematisk har det vært i Trollheimen. I flere andre distrikt er det på grunn av vær og snøforhold, blitt mye beiting i kantområder og reinen har trætlet med å finne beite. Ikke uventet har det medført en rekke anmeldelser på grunn av rein som er kommet utenfor lovlige beiteområder.

– Et veldig spesielt år med mye snø og skiftende temperaturer, sier reindriftsagronom Helge Hansen.

Aursunden-saken tar også fortsatt nye vendinger. Reindriftsforvaltningen kjører sitt program med anbud på arbeidet med å sette opp 20.000 meter netting og 8.000 stolper. Etter at søknaden om byggetillatelse ble oversendt kommunen, har imidlertid ordføreren i Røros kommune bebudet at man vil ha en miljøfaglig vurdering på plass før tiltaket med gjerdebyggingen kan behandles i henhold til plan- og bygningsloven.

Konflikten med sauebonden, Rune Kurås, som har beite midt i tra- seen for sperregjerdet er ikke løst, men Hansen sier at en bygging av gjerdet vil ikke la seg stoppe av det, selv om man i første omgang får et «hull» på ca. 500 meter.

Helge Hansen,
Reindriftsagronom
i Sør-Trøndelag/
Hedmark

Av andre arealsaker peker arealdelen av kommuneplanen for Selbu kommune seg ut. Hansen mener omfanget av de foreslåtte inngrepene og da spesielt hyttebygging, vil kunne få dramatiske følger (egen sak) for de berørte distriktene. Forsøkene på megling hos fylkesmannen er strandet og det er nå opp til Miljøverndepartementet å fatte en endelig avgjørelse. Det samme gjelder to andre prinsipielt viktige saker. I Trollheimen må MD ta stilling til utbyggingen av et hyttefelt (Buslettjøna) som er planlagt midt i den eneste flyttlei reindriftnæringa i Trollheimen har ned til slakteanlegget. På Igelfjell i Meldal kommune er betydelige vinterbeiter truet av hyttebygging.

Sør-Trøndelag / Hedmark

Vanskelige beiteforhold. Skiftende vær har sørget for at man i de fleste distriktene og tamreinlagene i sør har fått føle en noe annerledes vinter enn hva som

Lang ferd i reindriftenes tjeneste

Den 12. januar i år fylte Loyd Villmo 80 år. Noen måneder tidligere hadde han blitt tildelt H.M. Kongen sin fortjenestemedalje i gull. En milepæl både for han selv og reindriften. Villmo har en lang historie å fortelle fra en kronglet vei i arbeidet med å utvikle reindriftnæringen.

Av Per Torbjørn Jystad

12. januar i år rundet Loyd Villmo 80 år. Da var det knapt 45 år siden han tiltrådte stillingen som lappefogd i Nordland. Han var den første lappefogden med høyere landbruksutdannelse. Den gang som nå, bar han på et sterkt ønske om en sterkere forståelse for at reindriften er en landbruksnæring.

Et tidlig møte

– Reindriften ble jeg tidlig kjent med, forteller en opplagt 80-åring der han nå er bosatt i Tromsø sammen med sin kone.

Under oppveksten på hjemgården i Korgen var det en forholdsvis intens reindrift i hjemfjellene.

– Det hendte ofte om vinteren at reindriftssamene overnattet hos oss på gården. Mens jeg var ung hadde også en del gårder reinmerke – så også i min familie. Slik var det frem til Reindriftsloven av 12. mai 1933 trådte i kraft i 1935 med bestemmelsen om at bare samisk ættede kunne drive med rein.

Det var gjennom oppveksten og arbeid i jord- og skogbruket Villmo skaffet seg den første kunnskapen om

Loyd Villmo i fjellet sammen med reindriftssamen Hans Niia i Skjomen reinbeitedistrikt i nordre-Nordland.

primærnæringene. Etter krigen begynte han på en lengre periode med utdannelse og praksis, der siste steg var Norges Landbrukshøgskole (NLH). Mellom årene med utdanning hadde han ulike jobber innenfor jordbruk og skogbruk, samt et par år innenfor forskning ved NLH.

Viktige støttespillere ble med tiden daværende beitekonsulent for Nord-Norge Erling Lyftingsmo (Selskapet for Norges Vel) og lappefogden i Nordland Peder Hagen. Begge ivret for å styrke det faglige grunnlaget i reindriften og anbefalte Villmo og ta sin hovedoppgave innenfor reindrift.

– Men det var ingen ved NLH

som mente at de kunne så mye om reindrift at de ville påta seg oppgaven med å være veileder, forteller Villmo.

Lyftingsmo og Hagen mente at Villmo likevel måtte forsøke å skaffe midler til forskning på reindrift etter avsluttende eksamen. Men søknadene første ikke frem. Først flere år senere bevilget Forskningsrådet midler til en forskningsassistentstilling knyttet til fylkesveterinæren for Nord-Norge. Det var på høy tid. Forskningen på rein hadde et beskjedent omfang.

– På den tiden hadde veterinær Sven Skjenneberg drevet en viss forskning på sykdommer hos rein, utfyller Villmo.

Hans egen hovedoppgave ble innenfor husdyrsektoren med spesialisering innen økonomi. I fire år jobbet Villmo ved Nord-Norgeavdelingen for det som i dag er Norsk Institutt for landbruksøkonomisk forskning. Men veien til reindriften skulle åpne seg igjen. I 1959 ble stillingen som lappfogd i Nordland lyst ledig. **Fra lappfogd til statskonsulent** Villmo fikk jobben med kontoradresse Fauske. Han var den første lappfogd med høyere landbruksutdannelse, men kontor måtte han ha på det største soverommet.

– Oppgaven som lappfogd ble voldsom. Jeg trodde det skulle bli mye mer tid til faglig veiledning og kursing ute i felten. Men det var på den tiden en veldig uorden i reindriften mellom Norge og Sverige.

En viktig årsak var at reinbeitekonvensjonen av 1919 (med endringer av 1949) ble sagt opp fra norsk side i 1961. Arbeidet som lappfogd var krevende. Ressursene strakk ikke til, og i 1964 forlot Villmo stillingen og begynte som overlærer ved Nordland Landbruksskole. I arbeidet med en ny reinbeitekonvensjon var han dog engasjert fra samme år. Først som rådgiver for reinbeitekommissjonen fra 1964–67, og så fra 1968 som rådgiver for de norske forhandlerne.

– Reinbeitekonvensjonen som ble

Loyd Villmo (f. 12.01.25) får kongens fortjenestemedalje i gull for sitt virke i reindriftnæringen, reindriftsbefolkningen og samfunnet for øvrig.

undertegnet i 1972, var et stort fremskritt for de norske reieneierne som fikk faste beiteområder og faste flytleier på svensk side, påpeker han.

– Men kravet om høyere fagutdanning blant personellet i reindriftsforvaltningen vokste fram. Etter mange års planlegging, ble det i 1966 opprettet en stilling som reindriftskonsulent med hele reindrifts-Norge som virkefelt. Det var ingen overraskelse at det ble Villmo som begynte i denne tjenesten. Ved inngangen til 1969 ble også reindriftskonsulentstillingen omgjort til statskonsulent.

Direkteligning

Konvensjonen var en viktig jobb, men Villmo mener andre oppgaver var mer arbeidskrevende. Fra 1. januar 1970 kom innføringen av merverdiavgift, så fulgte overgangen til direkteligning fra inntekståret 1972.

Både moms og direkteligning utløste et stor behov for å gi informasjon og holde regnskapskurs. Selv med en lang rekke kurs fra Finnmark til Sør-Trøndelag, ville det vært umu-

Diskusjon og befarings på en nedlagt gård i Grane. Temaet er beiteplanter. Til venstre den kjente beitekonsulent Erling Lyftingsmo.

lig å nå alle. Løsningen ble å bruke Reindriftnytt som informasjonskanal. Siste utgave i 1969 var for eksempel i første rekke viet momsens.

Fra 1967 hadde Villmo fått bevilgninger til å sette i gang det han mener var noen svært viktige faglige tiltak i reindriften. Driftsundersøkelser, økonomiske og tekniske data for driftsplanlegging og utgivelse av Reindriftnytt er noe av det han trekker frem. Villmo var Reindriftnytts første redaktør fra han startet bladet straks han begynte som reindriftskonsulent i 1966–67. Et sammendrag på samisk var fast inventar.

Fagopplæring

I 1968 fikk næringen også sin egen fagopplæring. Det startet med korte fagkurs innenfor biologi, økonomi og tekniske fag i hele reindriftnorge. I samarbeid med Maskinprøvebruket på Vikeid i Sortland ble det også holdt kurs i bruk og stell av snøscooter, en nyvinning som ikke minst var en stor økonomisk belastning i mange reindriftsfamilier, erindrer Villmo.

– Alt det nye som kom i gang, var stort sett et resultat av forutgående drøftinger med ledelsen i Norske Reindriftsamers Landsforening, poengterer Villmo. Han nevner rekken av NRL-ledere som gode samarbeidspartnere hele veien.

Fra 1968 kom også Statens Reindriftskole i gang. Villmo skrev selv en lang rekke kompendier til bruk i undervisningen. På grunn av mangel på lokaler ble den første reindriftskolen lagt til Kvæfjord samlokalisert med Statens gartnerskole for Nord-Norge. Utdanningen ble senere flyttet til Kautokeino.

Reindriftsavtalen

En ny milepæl for næringen var etableringen av årlige forhandlinger mellom Staten og reindriftnæringen om en reindriftsavtale. Villmo hadde drevet en god del informasjonsarbeid om betydningen en slik avtale kunne få. Med avtalen på plass i 1978 kunne man forlate en situasjon der

– Overgangen fra prosentligning til direkte ligning i reindriften bød på store utfordringer. Fra å regne en prosentvis inntekt per dyr, til å føre regnskap med kjøttinntekter og utgifter i driften, krevde mye arbeid. Prosentligningen hadde også hatt en betydelig skyggeside. Det lønte seg ikke å oppgi alle dyrene, noe som medførte at det ikke var noen stimulans til å oppgi alle dyrene som vandret på fjellet, formulerer Villmo seg. Her fra drøfting av reindriftsøkonomi og reindriftpolitikk under NRL's landsmøte i Hattfjelldal 1973.

man ikke visste hva reieierne fikk i tilskudd fra år til år. Den første avtalen hadde imidlertid også en alvorlig skyggeside. Villmo begir seg ikke inn på å kritisere, men bemerker at advarselen om at tilskuddssystemet ville medføre en økning i reintallet og ikke det motsatte slo til. Fra 1978 til 1988 ble da også reintallet så og si doblet i Vest-Finnmark.

Fra feltsesongen 1970 fikk han forespørsel fra Selskapet for Norges Vel om å overta ansvaret for beiteundersøkelsene med hensyn til reindriften. Det ble igangsatt systematiske undersøkelser i en stor del av distriktene i Finnmark, Nordland, Troms og Nord-Trøndelag, med høstingsprøver med kjemiske analyser og førehetsberegninger. Beitegranskningene kom til rett tid. Stadig flere arealsaker rammet næringen, og Villmos og andre sine beitegranskninger ble helt nødvendige verktøy for å fastslå konsekvensene for næringen og dens økonomiske tap ved tap av beiteland. Først etter Altevann-saken i 1968, ble det imidlertid endelig slått fast i Høyesterett at reindriften var beretti-

get til erstatning. Etter Altevann-saken kom også konsekvensutredningene for fullt – den første virkelig store i forbindelse med reguleringen av Neavassdraget i Sør-Trøndelag (1968–72).

Tøffe tak

Den store prøvekluten for Villmo ble likevel planene om å bygge ut Alta-Kautokeinovassdraget. Sammen med de to reieierne, Anders Bær fra Karasjok og Ole K. Hætta fra Kautokeino fikk han i 1974 oppdraget med å utarbeide en konsekvensutredning for en slik utbygging. – Det var en stor lykke for meg å kunne samarbeide med dem og det var heller ingen dissens mellom oss i utarbeidelsen av konsekvensutredningen, sier Villmo.

Utredningen ble først stemplet som et partsinnlegg av Statskraftverkene.

– Jeg ble personlig angrepet i et stygt brev, men senere snudde Statskraftverkene og brukte utredningen som et bevis på at skadene ville bli små for reindriftnæringen.

Da var planene for Alta-utbyggingen redusert, slik at Jiesjavri med omliggende vassdrag ikke var berørt. Det var der reindriften ville blitt hardest rammet. Utfordringen for Villmo lå plutselig i at motstanden mot utbyggingen ikke minst i mange universitetsmiljø utenfor reindriftnæring var svært stor, mens konsekvensutredningen viste at de direkte konsekvensene var forholdsvis begrenset. De indirekte konsekvensene med tap av flytteleier m.m. var mer følbare, men samtidig også umulig å dokumentere på forhånd. Villmo måtte vitne først som sakkyndig for skjønneretten i Alta i 1980 og senere også med forklaring for Høyesterett gjennom sorenskriveren i Alta.

– Jeg mener at jeg gjennom dette beholdt tilliten hos ledelsen i NRL. Jeg er også glad for at mine kolleger i utvalget støttet meg, sier Villmo om de vanskelige dagene.

En unik næring

I 1979 sa Villmo takk for seg som statskonsulent for reindrift. Staten var besluttet flyttet til Alta og Villmo ønsket ikke av private grunner å følge med. Det var dermed tid for å flytte over i Landbruksbanken, der han blant annet hadde ansvaret for reindriftssaker. Mange sommerferier ble likevel gjerne ofret for å få gjennomført konsekvensutredninger i forbindelse med utbyggingssaker. I 1991 ble han pensjonist, men senest i 1997 møtte han i Forsvarskomiteen i Stortinget forbindelse med sammenbindingen av skytefeltene Mauken-Blåtind.

– Siste beitekonfliktsak med min deltakelse var i 2000, forteller han.

Og fortsatt følger han næringen nøye.

– Reindriften kan aldri bli en stor næring, men legges forholdene til rette er det en god og trygg levevei der det produseres spesialprodukter som fortjener en god betaling. En må aldri glemme at reindriftnæringen utnytter ressurser ingen andre kan dra nytte av, avslutter en av sin tids nestorer i forvaltningen.

Driftsplanlegging i Elgå Reinbeitedistrikt.

Kafferast i østkanten av Blåtind skytefelt i Troms. Ved Kgl. Resolusjon 4. juli 1969 ble det nedsatt et utvalg til å utrede forskjellige spørsmål vedrørende reindriften administrasjon, veiledningstjeneste og forskning. Villmo var med i utvalget og spilte en sentral rolle der. Utvalget foreslo radikale endringer og utvidelser i utbyggingen av administrasjonen, veiledningstjenesten og reinforskningen. Utvalgets innstilling ble lagt ut som NOU 1975: 5.

Både Reibeitekonvensjonen av 1972 og NOU 1975: 5 ble sentrale dokumenter ved Stortingets beslutning om opprettelse av Reindriftsavtalen i 1976 og vedtakelse av Reindriftsloven i 1978.

Villreinrapport

I begynnelsen av februar ble slutt-rapporten «Villrein og Samfunn – en veiledning til bevaring og bruk av Europas siste villrein fjell», over-

levert miljøvernministeren. Rapporten fokuserer på hvordan vi skal klare å bevare villreinen for fremtida, samtidig som det skal stimu-

leres til ny verdiskaping og levende bygdesamfunn.

Det er Norsk institutt for naturforskning som har laget rapporten.

POLARIS
The Way Out.

Design : Polaris Norway AS - Stein Are Berg

2005
Trail RMK

Maskinen for den som tenker økonomi!

Trail RMK drives av en slitesterk bensingjerrig Polaris 550ccm viftekjølt motor som kjennetegner et digitalt antenningssystem for overlegen totalprestasjon og holdbarhet. Cylinder reed induction for fremragende kraft på lav og mellomregisteret, samt med Altitude Compensating Carburetion System (ACCS™) som sikrer toppkraftlevering uansett høydenivå. Beltelengde 345.

Mot pristillegg:
(2 seter) - (Beltelengde 365)

TEKNISK DATA

Motor: 2 syl, 550ccm viftekjølt
Forgasser: 2- VM34SS w/ACCS™
Belte: 32 mm kamhøyde
Revers: (PERC) Polaris Elektronisk Revers Control
El.start: Ja
Vekt: 212 kg

Veil. pris fra
kr. 83 194,-

POLARIS
Finans.

2-års garanti.

Forhandlere i Finnmark.

ALTA: Hauans A/S 78449430 - KAUTOKEINO: Kautokeino Arctic Drilling AS 78484900 - HAMMERFEST: Hauans A/S 78429777 - KVALSUND: Skaidicenteret 78416201 - LAKSELV: Motor & Fritid AS 78464030 - KARASJOK: Scooter og Atv Senteret AS 78466222 - HONNINGSVÅG: Nordkapp Bilservice AS 78476060 - MEHAMN: Nordkyn Motorsenter AS 78497497 - VADSØ: Autosalg AS 78952915 - TANA: Tana Scooter & Mc 78927027 - BJØRNEVATN: Mikalsen Motor 78992400

Importør: Polaris Norway AS
P.b. 484, 1801 Askim tlf. 69 81 68 88 fax 69 81 68 89

Reindriftnytt • Boazodoallo-odđasat

ANNONSEINFORMASJON 2004–2005

Reindriftnytt har et opplag på nærmere 3.000 eksemplarer og utgis gratis til samtlige driftsenheter i Norge. Bladet kommer ut 4 ganger i året.

Vi mener at Reindriftnytt er den beste markedsplassen for kommuner, fylkeskommuner, utdanningsinstitusjoner, reindriften og bedrifter som retter seg mot næringen.

Det er ingen andre aviser eller tidsskrifter som når så mange i reindriften som Reindriftnytt.

Format	Sort	Sort+1	Sort+2	4 farger
1/1 side	3.600	4.200	4.800	5.400
1/2 side	2.200	2.800	3.400	4.000
1/3 side	1.900	2.500	3.100	3.700
1/4 side	1.400	2.000	2.600	3.200

Prisene er eks. mva. og forutsetter ferdig annonsemateriell.

Annonsebestilling og materiell

MediaRing AS v/Oddbjørn Sarilla
Postboks 1323, 9505 Alta
Tlf. 78 45 70 04 – Fax. 78 45 70 05
E-post: sarilla@mediaringen.com

Første kvinne med fagbrev

Inga Berit Karen Hætta fra Kautokeino er den første kvinnen som har avlagt fagprøve i reindrift.

Av: Agnar Berg

23-åringen fra distrikt 34 Ábborassa hadde tre år bak seg på Reindriftsskolen i Kautokeino før hun gikk inn på lærlingeordningen som førte frem til fagbrevet i reindrift i mai i fjor.

Mastergrad i reindrift

Hætta nøyer seg imidlertid ikke med det, for hun ønsker mer kunnskap om flere sider ved reindriften. Hun går nå på et ettårig studium, «Reindrift og samfunnsfag», ved Samisk høyskole. Hun kunne også tenke seg en mastergrad i reindrift hvis det var mulig.

– Det blir en lang utdanning, men hva med den praktiske reindriften?

– Det er det jeg trives best med og det er den utøvede reindriften jeg vil tilbake til. Hverken forvaltning eller forskning frister, men det er jo greit å ha et solid teoretisk fundament med seg, sier hun.

Hætta gikk i lære i sitt eget distrikt med sin far som lærer. Hun skryter av faren som den beste læremesteren, en som virkelig kan reindrift. Fagprøven avla hun i mai i fjor.

– Den besto av flere deler. Jeg skulle kjøre rundt flokken med scooteren, gjete reinen, reparere scooteren og vise at jeg kunne reparere et gjerde. Det var dårlig vær med elendige siktforhold den dagen, men eksamenen gikk fint. Jeg var ikke nervøs for å ta prøven. Derimot var det artig å vise fram hva jeg kan, sier hun.

Inga Berit Karen Hætta fra Kautokeino er den første kvinne som har avlagt fagprøve i reindrift.

Foto: Agnar Berg

Anbefaler andre

Inga Berit Karen Hætta sier at hun anbefaler andre kvinner som er interessert i en karriere i reindriften å gå gjennom lærlingeordningen.

Hun sier at til tross for alle utfordringene næringen står oppe i nå med for eksempel reintallstilpasning så er hun ikke i tvil at hun vil bli i reindriften.

– Dette er naturlig for meg og det er ingen som har lagt press på meg for at jeg skulle velge reindriften. Det

er det å være med i den parkiske driften gjennom hele året som er så fascinerende med dette. For eksempel er det å få se en kalv komme til verden helt fantastisk, sier hun.

Kjæresten hennes driver med rein i et annet distrikt og mellom henne og driftsenheten til hennes far har hun to brødre.

Leder i prøvemenda for reindrift, Per M. Sara, sier at så langt er det tre kvinner som har tatt fagprøven i reindrift.

Nye utbygginger truer sørsamiske driftsenheter

Reindriftsagronom Helge Hansen mener at utbyggingtakten i beiteområder i Sør-Trøndelag, raskt vil fremtvinge en reduksjon i antall driftsenheter. Leder i Essand reinbeitedistrikt, Idar Brandsfjell, sier at dette er et tema som drøftes hele tiden i distriktene. Han tror at man innen tiårs tid vil ha tapt flere driftsenheter i sør-områdene.

Av Per Torbjørn Jystad

Det er konsekvensene av et omfattende forslag om hyttebygging i Selbu kommune, og omfattende utbyggingsplaner i flere av de andre kommunene, kombinert med en vannkraftutbygging i Essand Reinbeitedistrikt, som har satt problemstillingen på spissen.

– Fortsetter utviklingen i den retningen vi nå går, er det liten tvil om at det rent reindriftsfaglig ikke vil være forsvarlig å opprettholde antallet driftsenheter i distriktene slik vi ser det i dag. Hver enhet må ha en tilstrekkelig økonomi for å være leve-

dyktig. Det grunnlaget forsvinner hvis utbyggingstakten her i sør fortsetter i det tempo som det nå legges opp til, sier reindriftsagronom Helge Hansen ved Reindriftsforvaltningens kontor på Røros.

Store konsekvenser

I løpet av det siste året har områdestyret i regionen sendt tre viktige utbyggingssaker over til Miljøverndepartementet. Den mest dramatiske er rulleringen av Selbu kommune sin arealdel av kommuneplanen. Forslaget som innebærer en betydelig hyttebygging vil få store konsekvenser i kalvingsområdet til Rias-Hylling reinbeitedistrikt. Dernest ligger det inne reguleringsforslag om hyttefelt i den eneste gjenværende flytteleia som reindriften i Trollheimen har ned til eget slakte-, telle- og flytteanlegg i Nerskogen. Den siste saken er forslag om nok et stort hytteområde i vinterbeitene i Igelfjell/Grefstadsfjellområdet i Meldal kommune.

En fjerde sak er en vannkraftutbygging i Essand reinbeitedistrikt.

Idylliske områder. Det er svært attraktive områder for friluftsliv både sommer og vinter i reinbeitedistriktene Rias/Hylling og Essand. Her fra sommerbo-plassen til Rias/Hylling.

Foto: Per Torbjørn Jystad

Trondheim Energiverks planer om å føre vann fra Finnkosjøen og over i Nesjøen, krever byggingen av en kunstig inntaksdam midt i den eneste flytte-/trekk-/driveleia som distriktet har i dette området. Områdestyret og Fylkeslandbruksstyret har sagt nei, sammen med Tydal kommune til utbyggingen, mens Fylkesmannen i Sør-Trøndelag støtter utbyggingen – mye fordi alternativet med en slik damløsning kom nettopp derfra, mener distriktsleder Idar Brandsfjell i Essand. Også Direktoratet for Naturforvaltning sier ja til utbygging.

Brandsfjell mener at i denne saken må lokaldemokratiet bli hørt. Både landbruk og reindrift står sammen om kravet. Landbruket lenger nede i dalen, frykter i likhet med reindriften at elva ikke lenger blir et naturlig

Foreslår 36 skogreservater på Statskogs grunn

Direktoratet for naturforvaltning har sendt forslag til opprettelse av 36 skogområder som naturreservat på sentral høring. Områdene ligger i 23 kommuner i ni fylker. Forslagene til naturreservater omfatter et totalareal på over 500 kvadratkilometer. Høringsfristen er satt til 1. mai 2005.

Et vern av de foreslåtte områdene vil sikre store arealer med til dels betydelige verneverdier.

stengsel for husdyrdriften, forklarer han. Han bemerker også et forslag om å knytte sammen landskapsvernområdet for Sylane med Roltdalen nasjonalpark er forkastet av Fylkesmannen.

– Et utvidet landskapsvernområde ville slått ut Finnkoutbyggingen, konstaterer Bransfjell.

Saker rett til Miljøverndepartementet
I ingen av de tre sakene, der hyttebygging er hovedtema, er det lenger grunnlag for videre meklings hos Fylkesmannen og videre forhandlinger med de aktuelle kommunene. Vannkraftutbyggingen vedrørende Finnkjosjøen ligger nå på bordet hos NVE og tilrådingen derfra skal sendes videre til Olje- og Energidepartementet.

Trenger inngrepskart

Reindriftsforvaltningen påker på at det nå er tvingende nødvendig at Fylkesmannen i Sør-Trøndelag sitt forslag om inngrepskartlegging som viser

Kripos etterforsker nedskyting av rein

26 januar i år anmeldte reineier Kurt Jørgen Gaup fra Utskarpen på Helgeland nedskytingen av et reinsdyr på øya Svenningen ved Slense-set.

– I tiden før dyret ble funnet skutt hadde det vært uoverensstemmelser mellom reineieren og fastboende. En anmeldelse av reindriften ble imidlertid henlagt opplyser politadvokat Olav Tofte Larssen ved Rana Politidistrikt.

Etter episoden er det tatt beslag hos en konkret person av et våpen som det kan rime med er brukt til å skyte reinen med. Prosjektet ble også funnet i det døde dyret. Våpen

og kule er derfor oversendt Kripos for å etterforske om det er samsvar, opplyser Larssen.

Han anser saken som skadeverk med et mulig straffeansvar. Nedskyting av beitedyr er både et anslag mot buskap og livsgrunnlag for eieren.

– Det vil nok derfor bli tatt ut tiltale om vi har funnet rette gjerningsperson. Saken er mer alvorlig enn at man bare bøtelegger, avslutter Larssen.

Tidspunkt for når resultatene fra analysene til Kripos kommer var ikke klart da Reindriftnytt gikk i trykken 10. mars.

Alvorlig trussel. – Det alvorlige her er at omfanget av inngrep og forslag om nye utbygginger, er så omfattende at man over tid må begynne å redusere antallet driftsenheter, sier reindriftsagronom Helge Hansen.

utviklingen de 20–30 siste årene og konsekvensene for reindriften, blir realisert.

– Det er ikke lenger slik at man ser reinflokker som beiter i ro. Dyrene forflytter seg raskt fra område til område fordi flokkene hele tiden for-

styrres i nærheten av veier, hytter og lignende, påpeker Hansen.

Forslaget om slik kartlegging kom opprinnelig fra reinbeitedistriktene i området for flere år siden.

Noen må ut

– Vi har samtalen i reinbeitedistriktet om hvorvidt vi allerede er for mange i driften, sier Bransfjell.

På toppen av utbyggingssakene kommer den nye rovdyrpolitikken, der spesielt sør-områdene er utsatt. Essand reinbeitedistrikt var hardt rammet i fjor. I år er det mer rovdyr enn noen sinne, og Bransfjell mener det ikke kan herske tvil om at reinflokkene i praksis fungerer som Statens spiskammers.

– Konsekvensene er store. Med den farten man har på inngrepene, kombinert med dagens rovdyrpolitikk, må det folk ut av næringen innen det nærmeste ti-året. Hvem som skal ut er et annet spørsmål, men utviklingen går ubendhørlig i en slik retning, oppsummerer Bransfjell.

Nedgang i rovilt-erstatningene i Finnmark

Hver høst behandler Fylkesmannen i Finnmark søknader om rovilt-erstatning fra i praksis alle de 450 driftsenhetene i fylket. De tre siste reindriftsårene har det vært en betydelig nedgang i erstatningsutbetalingene, og i 2003/2004 ble ca. 4 000 rein erstattet.

Av Paul Antoni Nilsen, rovilt-konsulent Fylkesmannen i Finnmark

De tre siste årene har antall dokumentert eller antatt rovilt-drepte kadaver gått kraftig ned. Men akkurat nå er forholdene i mange av vinterbeiteområdene vanskeligere enn de siste årene, med mye og tildels hardpakket snø. Derfor er det ikke sikkert at den nedadgående trenden vil fortsette i reindriftsåret 2004/2005.

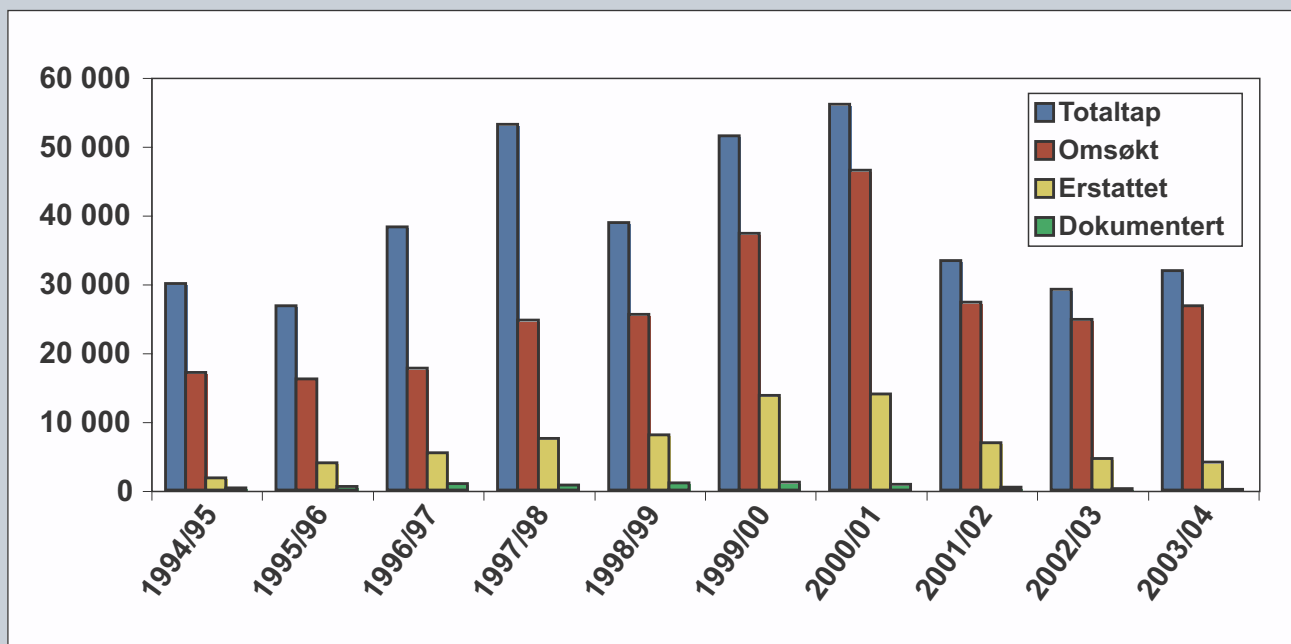
I de vanskelige vintrene rundt tusenårsskiftet ble mer enn tusen kadaver dokumentert/antatt drept av rovilt hvert reindriftsår, og det ble utbetalt erstatning for nesten 14 000 rein på det meste. Forklaringen på nedgangen er nok sammensatt. De tre siste vintrene har vær- og snøforholdene i vinterbeiteområdet stort sett vært gode, og reinen har vært i god kondisjon. Når dyrene er i godt hold er de mye vanskeligere bytter for roviltet. I tillegg viser registreringer at jervebestanden i de fleste delene av Finnmark har gått noe ned de siste årene. Fylkesmannen i Finnmark har også bevilget en del midler til ekstra vakhold i kalvingstida, og de fleste distriktene som har vakhold melder at dette kan forebygge tap til rovilt.

122 dyr dokumentert drept

Selve erstatningsutbetalingene baserer seg i stor grad på skjønn. Kun 122 av de 4 000 dyrene som ble erstattet i 2003/2004 ble dokumentert eller antatt rovilt-drept etter undersøkelse av SNO/Fjelltjenesten. Antall dokumenterte kadaver som blir funnet i en siida har betydelig innvirkning på antallet rein som hver driftsenhet i siidaen får erstattet. Jo flere rovilt-drepte rein som blir meldt inn til Meldingssentralen eller Fjelltjenesten og undersøkt, jo større andel av de omsøkte dyrene blir erstattet.

Variasjoner mellom driftsenhetene

Når det gjelder erstatning av kalv, tar Fylkesmannen utgangspunkt i tall fra Reindriftsforvaltningen. Forvaltningen beregner et såkalt «maksimalt

«Totaltap av rein, antall omsøkte rein, antall erstattede rein og antall dokumentert/antatt rovilt-drepte rein i reindriftsårene 1994/95–2003/04» Tabellen viser også de totale erstatningsbeløpene.

Drept av ørn. «Fjelltjenesten undersøker et reinkadaver som er drept av kongeørn. Ved å skjære seg inn gjennom ribbeina ser man at ørna har punktert lungene på reinen med klørne. Det er også store skader på ryggen av reinen.»

Foto: Stein Ø. Nilsen, Fylkesmannen i Finnmark.

ukjent tap av kalv», og en snittkarakter for driftsmessige forhold. Fylkesmannen bruker disse tallene sammen med opplysninger om innmeldte kadaver og rovviltbestandene for å beregne antallet kalver som skal erstattes. Fylkesmannen prøver å behandle alle driftsenhetene innen samme siida mest mulig likt, ved å erstatte samme andelen av det ukjente kalvetapet. Det ukjente kalvetapet varierer ofte en god del innen hver siida. Derfor varierer også antall erstattede kalv mellom driftsenhetene.

Innmelding av rovviltobservasjoner og kadaver

For å kunne beregne erstatning på en rettferdig måte, er det avgjørende å ha god oversikt over bestandene av rovvilt. Reineierne kan bidra til dette ved å melde inn observasjoner av rovvilt til nærmeste fjelltjenestekontor. Det er særlig observasjoner som tyder på yngling av jerv, gaupe og kongeørn som er interessante. Dersom slike meldinger fører til at Fjelltjenesten

kan dokumentere yngling av jerv eller kongeørn vil det bli belønnet med en dusør.

Det er også svært viktig at reineierne melder inn alle rovviltdrepte kadaver til Meldingssentralen (15. januar–30. juni) eller til Fjelltjenesten (resten

av året). Innmelding av rovviltdrepte rein er med på å bedre kunnskapen om utbredelsen og mengden av rovvilt i fylket. Dessuten har antall innmeldte og dokumenterte kadaver mye å si for størrelsen på erstatningsutbetalingene.

Dusør for tips om yngling av jerv og kongeørn

Fylkesmannen i Finnmark utlover dusør på **kr. 10 000,-** for tips som fører til funn av jervehi eller spor etter jervevalp(er) som vi ikke har kjennskap til fra før.

Det utloves også dusør på **kr. 5 000,-** for tips som fører til funn av kongeørnhekking som vi ikke har kjennskap til fra før. Fjelltjenesten skal kontrollere tipsene i felt før de eventuelt godkjennes.

Tips kan ringes inn til nærmeste fjelltjenestekontor.

Formålet med dusørordningen er å framskaffe gode bestandsoversikter. Dette er viktig informasjon for forvaltningen ved fastsettelse av jaktkvoter, skadefellingstillatelser, avgrensning av fellings- og jaktområder, og erstatningsoppgjør for tap av sau og tamrein.

Kontaktperson:

Rovviltkonsulent Paul A. Nilsen

Telefon: 78 95 03 59

Mob. tlf.: 93 49 43 80

Boazodoalu ollislaš
rehketdoallu 2003:

Boazodoalu dienas lassána

Ollislaš rehketdoallu čájeha ahte ealáhusa boadus sakka lassánii 2002 rájes 2003 rádjái. Dát boahťá vuosttežettiin das go bohccuid logu árvu lea lassánan 23,8 mill. kruvnuin, muhto maiddáí buvttadanboadut, stáhtadoarjagat ja biergodietnasat lassánedje. Juohke doalu dienas lei 257.300 kruvunno jagis 2003, mii ovddit jagi lei 224.000.

Čállán Karianne Opgård
Jorgalan: ImO

Rehketdoalu buorre ovdáneapmi boahťá earret eará buoret biergodietnasis, mii ii leat 1990-logu álggu rájes leamaš buoret go 2003:s. Biergodienas lassánii 91,2 mill. kruvnnos jagis 2002 93,2 mill. kruvndui 2003:s (+ 2,0 mill. kr). Lassáneapmi bodii vuosttažettiin das go gaskamearálaš biergohaddi boazoeaiggádii lassánii 51,03 kruvnnos 2002:s 54,34 kruvndui kilos 2003:s – lassáneapmi boahťá vuosttažettiin das go njuovahagat rievdadedje rehkenastinvuogádaga. Tabealla 1 čájeha njuovvamiid kilologu, hatiid ja biergodietnasiid guovlluid mielde.

Tabell 1. Biergodietnasat jagiin 2003 ja 2002 (1.000 kr).

Boazoguohtunguovlu/ Reinbeiteområde	Tonna njuvvon 2003:s Tonn slakt i 2003			2003		2002	
	Njuovahagas/ Slakteri	Priváhta/ Privat	Oktii/ Totalt	Kr per kg	Árvu/ Verdi 1000 kr	Kr per kg	Árvu/ Verdi 1000 kr
Buolbmát/Várjjat - Polmak/Varanger	177	29	206	56,57	11.639	48,55	10.339
Kárašjohka - Karasjok	213	97	310	56,20	17.397	49,72	15.585
Nuorta-Finnmárku - Øst-Finnmark	389	126	515	56,37	29.036	49,17	25.924
Oarje-Finnmárku - Vest-Finnmark	313	148	461	52,05	23.994	52,44	26.974
Tromsa - Troms	15	43	58	54,78	3.154	52,95	2.983
Nordlánda - Nordland	109	37	146	57,77	8.407	53,05	5.830
Davvi-Trøndelága - Nord-Trøndelag	132	25	157	52,48	8.233	49,35	9.016
Lulli-Tr./Hedmárku - Sør-Tr./Hedmark	164	20	185	57,63	10.641	52,87	11.187
Boazosearvvit - Tamreinlag	193	2	194	50,09	9.741	49,99	9.307
Oktiihuot 2003 - Totalt i 2003	1.315	400	1.715	54,34	93.207	-	-
Oktiihuot 2002 - Totalt i 2002	1.327	461	1.787	-	-	51,03	91.221

Totalregnskap for
reindriftnæringen 2003:

Solid inntekts- økning for driftsenhetene

Totalregnskapet viser en klar forbedring av næringens resultat fra 2002 til 2003. Dette skyldes først og fremst en økning i reinhjordverdien på 23,8 mill. kr, men det var også en økning på postene andre produksjonsbaserte inntekter, statstilskudd og kjøttinntekter. Hver driftsenhet oppnådde en inntekt på 257.300 kr i 2003, mot 224.000 året før.

Av Karianne Opgård

Den pene utviklingen i regnskapstallene starter med en høyere kjøttinntekt, som ikke siden begynnelsen av 1990-tallet har vært større enn i 2003. Kjøttinntektene økte fra 91,2 mill. kr i 2002 til 93,2 mill. kr i 2003 (+2,0 mill. kr). Økningen hadde først og fremst sammenheng med at gjennomsnittspris utbetalt til reinerer økte fra 51,03 kr per kg i 2002 til 54,34 kr per kg i 2003 – en økning som i stor grad skyldtes endringer i slakterienes avregningssystem. Tabell 1 viser den områdevisse fordelingen av slaktekvantum, priser og kjøttinntekter.

Tabell 1. Kjøttinntekter i 2003 og 2002 (1.000 kr).

Lassánan stáhtadoarjja

Stáhtadoarjagat mat váikkuhit boazodolliid sisaboaiduid leat dá bálaš doarjagat, eará doarjagat, liigedoarjagat, doarjagat lotnolasealáhusaide, Boazodoalu árvoháhkkanprogramma ja doaimmat rádioaktivitehta vuostá. Dát doarjagat lassánedje 79,3 mill. kruvnnos 2002:s 83,1 mill. kruvndui 2003:s (+ 3,8 mill. kr). Lassáneapmi lei vuostazettiin poasttain doarjja lotnolasealáhusaide (+ 1,8 mill. kr) ja eará doarjagat (+1,3 mill. kr).

Unnon buhtadusmávssut

Ollislaš rehketdoalus juhkkovvojit buhtadusat guokten vuolitpoastan – buhtadus boazomassimiid ovddas ja buhtadus areálamassimiid ovddas. Unnon vahágiid geažil unnui maid buhtadusmáksin masson bohccuid ovddas 25,2 mill. kruvnnos 2002:s 22,0 mill. kruvndui 2003:s. Maiddái buhtadus areálamassimiid ovddas unnui. Dán poasttas unnui máksu 8,8 mill. kruvnnos 2002:s 5,6 mill. kruvndui 2003:s. Oktiibuot unno buhtadusat 34,0 mill. kruvnnos 2002:s 27,6 mill. kruvndui 2003:s (- 6,4 mill. kr).

Lassánan golut

Boazodoalu ollislaš golut leat doaluid golut, orohagaid oktasašgolut ja boazoserviivid golut. Doaluid golut (+ 11,3 mill. kr) ja boazoserviivid golut (+ 0,8 mill. kr) lassánedje 2002 rájes 2003 rádjái, muhto oktasašgolut unno (- 0,8 mill. kr). Oktiibuot dagai dát ahte golut obbalohkái lassánedje 95,1 mill. kruvnnos jagis 2002 106,4 mill. kruvndui jagis 2003 (+ 11,2 mill. kr). Lassáneapmi boahtá ollu das go ealáhusboadusskovvi rievdaduvvui ja njuovahagaid rehkenastinvuohki maid rievddai.

Økte statstilskudd

Summen av statstilskudd som har betydning for rein-driftsutøvernes inntekter omfatter ordinære tilskudd, andre tilskudd, ekstraordinære tilskudd, tilskudd til næringskombinasjoner, Verdiskapingsprogram for rein-drift og tiltak mot radioaktivitet. Disse tilskuddene økte fra 79,3 mill. kr i 2002 til 83,1 mill. kr i 2003 (+3,8 mill. kr). Økningen kan først og fremst knyttes til postene tilskudd til næringskombinasjoner (+1,8 mill. kr) og andre tilskudd (+1,3 mill. kr).

Reduserte erstatningsutbetalinger

I totalregnskapet inndeles erstatningene i to underposter – erstatning for tap av rein og erstatning for arealinngrep. Som følge av reduserte tap, gikk erstatningene for tap av rein ned fra 25,2 mill. kr i 2002 til 22,0 mill. kr i 2003. Det var også en reduksjon i erstatningene for arealinngrep. På denne posten gikk utbetalingene ned fra 8,8 mill. kr i 2002 til 5,6 mill. kr i 2003. Totalt sett innebærer dette at erstatningene gikk ned fra 34,0 mill. kr i 2002 til 27,6 mill. kr i 2003 (-6,4 mill. kr).

Økte kostnader

De samlede kostnadene i reindriftsnæringen består av driftsenhetenes kostnader, reinbeitedistriktenes felleskostnader og tamreinlagenes kostnader. Driftsenhetenes kostnader (+11,3 mill. kr) og tamreinlagenes kostnader (+0,8 mill. kr) økte fra 2002 til 2003, mens felleskostnadene avtok (-0,8 mill. kr). I sum ga dette en økning i de totale kostnadene fra 95,1 mill. kr i 2002 til 106,4 mill. kr i 2003 (+11,2 mill. kr). Økningen må ses i sammenheng med endringer i næringsoppgaveskjemaene og i avregningene fra slakteriene.

Buoret boadus

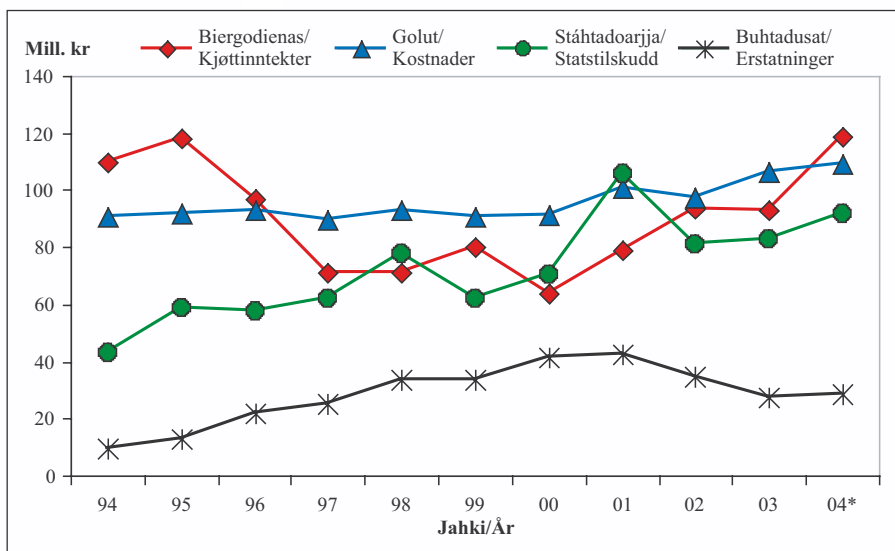
Ollislaš rehketdoallu čájeha jagi 2003 bohtosa buorránan ovddit jagi ektui. Dat mii ealáhussii báziij maŋjel go ollislaš golut (oktan reantogoluiguin) ledje gesson eret ollislaš boaduin (oktan stáhtadoarjaguiguin ja buhtadusaiguin), lassánii 139,1 mill. kruvnnos 2002:s 158,5 mill. kruvndui 2003:s (+ 19,4 mill. kr). Dát mearkkaša ahte juohke dolui báziij jagis 2003 gaskamearálaččat 257.300 kruvndo, dan ektui go ovddit jagi báziij 224.000 kr.

Ekonomalaš ovdáneapmi maŋemus logi jagi

Dás árvvoštallat boazoealáhusa ekonomalaš ovdáneami maŋemus logijagi áigodagas (1994–2003). Árvvoštallamiid vuodđun lea Govus 1. Fuomášuhttit ahte govus maid čájeha Ekonomalaš lávdegotti bušeahhtaloguid 2004. Logut mat leat govvosa vuodđun, leat rehkenaston fásta haddin konsumhaddeindeavssa mielde, vai leat buohtastahttit.

Govus 1. Boazodoalu ollislaš rehketdoalu soames váldoposttaid ovdáneapmi áigodagas 1994–2004 (*2004 dáfus leat bušeahhtalogut). (Fásta 2003-kruvndnoárvvu mielde.)*

Figur 1. Utvikling i størrelsen på en del hovedposter i reindriftens totalregnskap i perioden 1994–2004 (*budsjetttall for 2004). (Faste 2003-kroner).*

Biergodietnasat njidje 1995 rájes 2000 rádjái. Muhto jagi 2000 rájes 2003 rádjái gal lei stuora lassáneapmi. Váttis márkandilálašvuodaid geažil ja go njuovahagain lei 307 tonna bohccobiergu vuorkkáiin 2003/2004 njuovvanáigodaga álggus, de ii šaddan lassáneapmi 2002 rájes 2003 rádjái nu stuoris go muđui livččii sáhtttán vuordit. Jagi 2004 gaskaboddosaš logut čájehit ahte biergodietnasat lassánedje sakka 2003 rájes 2004 rádjái. Lassáneapmi lea earret eará Oarje-Finnmárkkku boazologu heiveheami geažil.

Golut leat veaháziid ja dássedit lassánan dán áigodagas, ja bajimusas ledje 2003.s. Dán jagi čohkka bodii erenoamážit das go doaluid golut ledje čielgasit bajimusas 2003:s olles áigodagas. Oktasašgolut ledje eanemusat jagis 1995, mii vuosttažettiin lei dan sivas go dalle ledje Oarje-Finnmárkkus stuora áidumat. Boazoserviid golut lea leamaš mihá bissovaččat birraisiid 5 mill. 2003-kruvnnu miehtá áigodaga. Deattuhuvvo ahte jagi 2003 goluid ii sáhte njuolga buohtastahttit ovddit jagiid goluiguin. Dat boahá das go sihke ealáhusediđáhusat ja njuovahagaid rehkenastinvuogit rivde dán jagi rájes. Jagi 2004 bušeahhtalogut geažuhit unnit gollolassáneami 2003 rájes 2004 rádjái,

Forbedring av resultat

Totalregnskapet viser en forbedring i resultatene for 2003 sammenlignet med året før. Det næringen satt igjen med etter at de totale kostnadene (inkludert rentekostnader) var trukket fra de totale inntektene (inkludert statstilskudd og erstatninger), økte fra 139,1 mill. kr i 2002 til 158,5 mill. kr i 2003 (+19,4 mill. kr). Dette innebærer at hver enkelt driftsenhet i gjennomsnitt satt igjen med 257.300 kr i 2003, mot 224.000 kr i 2002.

Økonomisk utvikling i det siste tiåret

Her vurderes hovedtrekkene i den økonomiske utviklingen i reindriftsnæringen i løpet av den siste tiårsperioden (1994–2003). Figur 1 er utgangspunkt for vurderingene. Det gjøres oppmerksom på at figuren også viser Økonomisk utvalgs budsjettall for 2004. Tallmaterialet som ligger til grunn for figuren er omregnet til faste priser ved hjelp av konsumprisindeksen, slik at de er sammenlignbare.

Kjøttinntektene viste en avtakende tendens i perioden 1995–2000. Fra 2000 til 2003 økte derimot kjøttinntektene vesentlig. Som følge av en vanskelig markedsituasjon og 307 tonn reinkjøtt på lager hos slakteriene ved inngangen til slaktesesongen 2003/04, ble imidlertid ikke økningen fra 2002 til 2003 like stor som man ellers kunne forvente. Foreløpige tall for 2004 tilsier derimot en vesentlig økning i kjøttinntektene fra 2003 til 2004. Økningen har blant annet sammenheng med reintallstilpasningen i Vest-Finnmark.

Kostnadene har vært svakt økende i sammenligningsperioden, med toppunkt i 2003. Denne toppen skyldtes særlig at driftsenhetenes kostnader var på sitt klart høyeste nivå i sammenligningsperioden dette året. Felleskostnadene var på topp i 1995, noe som hadde sammenheng med byggingen av sperregjerder i Vest-Finnmark. Tamreinlagenes kostnader har vært relativt stabile rundt 5 mill. 2003-kroner i hele sammenligningsperioden. Det påpekes at kostnadene for 2003 ikke er direkte sammenlignbare med kostnadene for tidligere år. Dette har sammenheng med omlegginger i næringsoppavene og i slakterienes

earret eará das go doaluid lohku veahá lassánii, namalassii golmmain, 583 doalu rájes 2003:s 586 doalu rádjái 2004:s ja das go bohccuid suvdima golut maid lassánedje.

Ollislaš buhtadusat lassánedje áigodagas 1994–2001, dan sivas go boraspirevahátbuhtadusat lassánedje jámma-dit (areálavahátbuhtadusat gal baicca leat leamaš hui dásse-dat dán logijagis, earret 2002:s, goas ledje badjeleappos). Go boraspirevahát leat unnon, de unno maiddá buhtadusmávssut 2001 rájes 2003 rádjái. Gaskaboddosaš logut čájehit ahte dát máiddái leat unnibut 2004:s go ovddit jagi.

Fásta hattiid mielde rehkenaston stáhtadoarjja lassánii 43 mill. kruvnnos 1994:s 106 mill. kruvdnu 2001:s. Alla mearri mii lei jagis 2001 boahotá das go sihke liigedoarjagat ja dábálaš doarjagat ledje erenoamáš alládan dán jagi, eará jagiid ektui dán logijagis. 2001 rájes 2002 rádjái unnui stáhtadoarjagiid summa dan dihte go liigedoarjagat unno. Dasto lassánii stáhtadoarjagiid summa fas 2002 rájes 2003 rádjái, vuosttažettiin dan dihte go eará doarjagat ja doarjagat lotnolasealáhusaide lassánedje. Jagi 2004 gaskaboddosaš logut čájehit ahte stáhtadoarjagat lassánedje maiddá 2003 rájes 2004 rádjái, vuosttažettiin dan dihte go dábálaš doarjagat ja Boazodoalu árvoháhkandoarjagat lassánedje.

Dáid bohtosiid ollislaš árvvoštallan čájeha ahte boazodoalus lei oalle buorre ekonomii ja dán logijagi guokte vuosttaš jagi. Maŋjel 1996 leat biergodietnasat leamaš unnibut go golut, ja boazodoalu birgejuvpmi lea enant leamaš stáhtadoarjagiid ja buhtadusaid duohken. Čjuhuvvo almmotge ahte ekonomalaš dilálašvuotta lea sakka buorránan logijagi loahpageahčen – jagiin 2002 ja 2003 ledje biergobuvttadeami dietnasat sullii seamma dásis go golut, ja biergodietnasat ledje badjelis go stáhtadoarjagat. Vurdojuvvo ahte boazodoalu ekonomii lea buoret 2004:s go 2003:s.

avregningssystem fra og med dette året. Budsjetttall for 2004 antyder en mindre kostnadsøkning fra 2003 til 2004, blant annet som følge av en økning i antall driftsenheter fra 583 i 2003 til 586 i 2004 (+3 enheter) og en økning i kostnadene knyttet til pramming av rein.

De samlede erstatningene økte i perioden 1994–2001, som følge av tiltakende utbetalinger i forbindelse med tap til rovvilt (erstatningene for arealinngrep har vært relativt stabile i sammenligningsperioden, men med en topp i 2002). Som et resultat av en nedgang i rovvilttapene, avtok erstatningene for tap av rein fra 2001 til 2003. Foreløpige tall indikerer en mindre økning i erstatningsutbetalingene fra 2003 til 2004.

Statstilskuddene målt i faste priser, økte fra 43 mill. kr i 1994 til 106 mill. kr i 2001. Det høye nivået i 2001 har sammenheng med at både de ekstraordinære og de ordinære tilskuddene var på topp i sammenligningsperioden dette året. Fra 2001 til 2002 avtok statstilskuddene som følge av en reduksjon på posten ekstraordinære tilskudd. Fra 2002 til 2003 økte statstilskuddene, i hovedsak som resultat av en økning på postene andre tilskudd og tilskudd til næringskombinasjoner. Foreløpige tall for 2004 tilsier en økning i statstilskuddene fra 2003 til 2004, først og fremst som følge av en økning på postene ordinære tilskudd og tilskudd over Verdiskapingsprogram for rein-drift.

En helhetsvurdering av disse resultatene tilsier at reindriftsnæringen hadde en forholdsvis god økonomi de to første årene i sammenligningsperioden. Etter 1996 har kjøttinntektene vært lavere enn kostnadene, og man har i stor grad vært avhengig av statstilskudd og erstatninger. Det påpekes imidlertid at den økonomiske situasjonen er vesentlig forbedret i slutten av sammenligningsperioden – i 2002 og 2003 var kjøttinntektene på om lag samme nivå som kostnadene, og de var høyere enn statstilskuddene. Det forventes en ytterligere forbedring i den økonomiske situasjonen fra 2003 til 2004.

Ollislaš rehketdoallu

Boazodoalu ekonomalaš lávdegoddi almmuha jahká-saččat čállosa «Boazodoalu ollislaš rehketdoallu» (dáro-gillii). Ollislaš rehketdoallu lea boazodoalu, NBR bokte, ja stáhta Eanandoalodepartementta bokte, jahkásaš ealáhusšiehtadallamiid vuoddun. Ulbmilin ollislaš rehketdoalu ráhkademiin lea addit gova ealáhusa ekonomalaš dilálašvuodas, sihke riikkadásis oktiibuot, ja iešgudet boazodoalloguovlluid dásis.

Dán artihkkalis čilgehuvvo ealáhusa ekonomalaš dilálašvuotta ollislaš rehketdoalu soames váldopoašttaid vuodul – biergodietnasiid, stáhtadoarjagiid, buhtadusaid, goluid ja bohtosiid loguid vuodul. Loahpas govdivuvo boazodoalu ekonomalaš ovdáneapmi ma_emus logijagi áigodagas. Jus háliidat dárkilet dieduid, de gávnnat daid boazodoalu ollislaš rehketdoalus, mii almmuhuvvo sierra girjin.

Totalregnskapet

Økonomisk utvalg for Reindriften legger årlig frem publikasjonen «Totalregnskap for reindriftsnæringen». Totalregnskapet er grunnlagsmateriale for forhandlingene om en næringsavtale mellom reindriftsnæringen ved NRL og Staten ved Landbruks- og matdepartementet. Hensikten med totalregnskapet er å gi en oversikt over den økonomiske situasjonen i næringen, både for landet som helhet og for de ulike reinbeiteområdene.

I denne artikkelen beskrives den økonomiske situasjonen i næringen med utgangspunkt i en del hovedposter i totalregnskapet – kjøttinntekter, statstilskudd, erstatninger, kostnader og resultat. Til slutt skisseres den økonomiske utviklingen i reindriften i løpet av den siste tiårsperioden. Det henvises til det samlede totalregnskapet for en grundigere gjennomgang av reindriftsnæringens økonomi.

Reggae eller rein

For blinde Jon André Eira (13) fra Máze kunne reindrift vært et naturlig valg om hadde hatt syn. Nå har han planer om å bli reggaeartist.

Av: Agnar Berg

– Jeg er er vel ikke helt sikker på om jeg hadde satset på reindrift om jeg hadde hatt syn. Grunnen til det er at jeg er usikker på hvilken framtid næringen har. Men reindrift i seg selv er interessant, sier Jon André.

Med på vårflytting

Jon Andrés far heter Johan Mikkel J. Eira. Han driver med rein i distrikt 26 Lákknjarga. Jon André har har to eldre brødre som begge er i reindriften. Den ene i Lákknjarga, mens den andre driver i et annet distrikt.

Johan Isak, som driver sammen med sin far, sier at han ønsker å overta driftsenheten når den tid kommer.

Jon André liker å være på fjellet og han har vært med på vårflyttingen tre ganger.

– Reindriften er så tøff at en må må være 100 prosent frisk for å ha det som yrke, sier Johan Isak.

– Tror du det er mulig at det på en eller annen måte tilrettelegges for en som har et handicap, som din bror?

– Nei for å ha det som yrke så tror jeg må du være helt frisk. Det er et så tøft yrke med store belastninger på helsen.

Selv går Jon André på skole i Máze. Han sier at han kunne tenke seg å gå videre på musikklinjen når han begynner på videregående skole. Det han liker best på skolen er musikk og samisk.

Han har allerede planer for livet

Jon André Eira fra Máze ble født blind. Jon André elsker reggaemusikk og kan godt tenke seg en fremtid som musiker.

Foto: Agnar Berg

etter vidergående.

– Jeg kunne tenke meg å studere musikk på en høyskole eller et universitet, sier han.

Bob Marley

Instrumentene til Jon André er gitar og keyboard. Han spiller i et band i Máze som består av læreren, Jon André og én til.

Han liker også joik og er joiker selv, men musikkgenren som står hans hjerte veldig nær er noe så fjernt fra reindrift og Máze som det går an – reggae.

Reggae forbinder de fleste med Jamaica og legendariske Bob Marley.

– Jeg fikk smaken på reggae da jeg var liten og hørte min søster spille en reggaeplate. Siden den gang har jeg likt den type musikk. Her i Norge er det ikke mange som har samme smak som jeg har. Vi må vel til England for å finne en større tilhengerskare, sier han.

Jon André sier at han ikke har tro på at reggae skal bli en mer populær musikkgenre enn den er i dag. Men til tross for det kunne han godt tenke seg en karriere som reggaeartist. Flere kjente musikere er blinde. Stevie Wonder og Ray Charles er to gode eksempler på at handicapet ikke er noen hindring for å bli verdensartist.

– Målet mitt i dag er å bli popstjerne eller underholder. Jeg liker både Oluf og Honningsvågrevyen. Hvis det var mulig å få en operasjon som kunne gi meg synet tilbake så hadde jeg kanskje begynt med rein. Men jeg tror nok at jeg hadde foretrukket musikk likevel, sier Jon André.

Film om Jon André

Det er laget en dokumentarfilm om Jon André, «Mun liikon ruoná ivdnai», eller «Jeg liker grønn farge» på norsk.

Filmen hadde nylig premiere på en filmfestival i Inari i Finland. Det er Eilif Aslaksen og Nils John Porsanger som har laget filmen. De to fulgte gutten fra Máze i tre år.

Filmen handler om Jon Andrés interesse for musikk og da spesielt joik og hvordan Jon André klarer seg i hverdagen, hvordan han forestiller seg farger og hvordan han forestiller seg at verden ser ut.

Filmen skal vises på flere filmfestivaler, blant annet i Toronto i Canada.

Næringsavtale for duodjiutøverne

Duodji blir nå anerkjent som næring på lik linje med reindrift etter Sametingets vedtak i februar om å etablere en næringsavtale mellom Sametinget og duodjiutøverne.

Av: Agnar Berg

– Ja dette vedtaket er historisk og det er først nå at vi for alvor blir anerkjent som en næring, sier Anders S. Buljo som er leder for landsorganisasjonen Sámiid Duodji.

– Vedtaket betyr at det vil bli mer lønnsomt å jobbe med duodji. I dag er duodji stort sett en binæring for de fleste, sier duodjiutøver Karen Anna Logje Gaup.

Vedtaket om at det skal etableres en næringsavtale mellom Sametinget og duodjiutøverne ble gjort på Sametingets plenumsmøte i Jokkmokk i Nord-Sverige i februar.

I prinsippet kan avtalen mellom Sametinget og duodji sammenlignes med reindrifftsavtalen mellom Staten og NRL.

Etter Sametingets vedtak i Jokkmokk begynner administrasjonen i Sametinget og senere Sametingsrådet å forberede saken til sluttbehandling på Sametingets plenumsmøte i Karasjok i mai. For det Sametinget gjorde i Jokkmokk var kun å fastslå prinsippet om at Sametinget ønsker å lage en næringsavtale.

– Det vi blir å jobbe med fremover er å lage et forslag til en hovedavtale. Sametinget skal ta stilling til innholdet i hovedavtalen på sitt møte i mai. Administrasjonen vil blant annet innkalle partene til et møte om saken, sier førstekonsulet Marit Ellen

Duodjiutøver Karen Anna Logje Gaup og Anders S. Buljo, som er leder for landsorganisasjonen Sámiid Duodji, setter pris på Sametingets vedtak om å etablere en næringsavtale mellom Sametinget og duodjiutøverne. Foto: Agnar Berg

Mienna i Sametingets administrasjon.

Det er to organisasjoner som representerer duodjinæringen i Norge.

Meningen er at de to i fremtiden når avtaleforhandlingene kommer i system skal fremme et felles krav til Sametinget.

Rein-gjerder

Tornado Wire er spesialist på ståltråd-gjerder for alle typer husdyr og vilt.

Forhandler:

Agentur Roald Kverneland

Karpbukt, 9900 Kirkenes

Tlf. 78 99 69 22 / 959 93 660 - Faks 78 99 69 35

Overtar foredlingsbedrift i Lierne

35 reineiere i Nord-Trøndelag har gått sammen om å kjøpe Lierne Viltforedling i Nordli. – Et viktig steg for å få kontroll over kjøttressursen fra råvare til markedet, sier aksjonær og styremedlem Algot Jåma.

Av Per Torbjørn Jystad

Reineiere i Nord-Trøndelag har arbeidet i halvannet år med planene om å overta Lierne Viltforedling i Nordli i Nord-Trøndelag. Den tidligere eieren, Arvid Rhoden, hadde da varslet han gjerne så at det kom nye drivere inn i bedriften, og løsningen ble en bredt sammensatt gruppe reineiere på eiersiden.

Overtakelsen av bedriften fant sted nå i januar måned. Den avgjørende brikken ble tilskuddet på 900.000 kroner fra Reindriftens Utviklingsfond. I bunn lå allerede ca. 2,0 millioner kroner fra Innovasjon Norge, men RUF-midlene, som ble bevilget i fjor høst, måtte til for å få prosjektet i havn. I tillegg til investeringstilskuddene har reineierne skutt inn 600.000–700.000 kroner i egenkapital. Styreleder i Lierne Viltforedling er Alf Robert Arvasli, mens driften ledes av Svein Arne Bjørkås.

Spredt eierskap

Gruppen av reineiere har tilhørighet fra Fosen reinbeitedistrikt i sør til Østre og Vestre Namdal reinbeitedistrikter i nord. I utgangspunktet ville man ha på plass en modell med like eierandeler, men ikke alle ville gå inn med samme bidrag til egenkapitalen.

Løsningen ble en modell med et eierskap tilsvarende 1 til maksimalt 12 aksjer per hode. Aksjonærene er alle reineiere. Ingen familiegupper eller distrikter har heller fått en stor dominans i eiergruppen.

– Ønsket var å spre eierinteressene

Lierne Viltforedling fitnodat Lierne suohkanis Davvi-Trøndelágas lea gubká bargan báikkálaš árvoháhkamiin, ja dal dan oamastit 35 boazoeaiggáda. Dá leat čoahkis mannan gida.

Lierne Viltforedling. Bedriften i Lierne i Nord-Trøndelag har solide tradisjoner med lokal verdiskaping, nå er den eid av et 35 reineiere. Her fra samling på vårparten.

Govven/Foto: Terje Solberg

så godt som mulig, slik at alle kan føle at de er en del av verdiskapingen ved Lierne Viltforedling, sier Jåma.

Ønske om en bred deltagelse er også ivaretatt gjennom at alle distriktene er representert med minst en person i styret.

– Det blir et stort styre, men samtidig er dette viktig for å få en god kontakt ut mot alle aksjonærene og dermed tilgang på råstoffet gjennom året, forklarer Jåma.

Flere produkter

Lierne Viltforedling er en godt innarbeidet bedrift. Den videre driften vil ikke skille seg vesentlig fra tidligere år, men Jåma håper at man på sikt vil få et større spekter av produkter. I tillegg til salg ut mot grossistleddene i dagligvaresektoren, tror han også det er mulig å få et bedre fotfeste i de lokale markedene. Blant annet peker

han på at dagligvarekjedene er blitt mer åpne for å ta inn lokalt produserte varer i butikkyllene. Omsetningen er ventet å ligge på 12–14 millioner kroner årlig. Staben består av 7–8 ansatte med forhåpentligvis en nesten helårig drift. Dog er man forberedt på at det kan være vanskelig å sikre råvaretilgangen fra april til august måned før høstslaktingen kommer i gang for fullt.

Reinkjøtt vil være basisen i produksjonen, men Lierne Viltforedling er tuftet på også annet viltkjøtt. Elg, hjort, skogsfugl og rype hører med i sortimentet. Det skal satses både på ferskt og fryst kjøtt.

Årsprognosen viser en råstofftilgang på ca. 10.000 rein. Selve slaktingen gjøres i samarbeid med Midt-Norsk Mobilslakt. De har oppgaven med å slakte reinene ute i de ulike distriktene.

Boazoeaiggádiid biergoreidenfitnodat

Davvi-Trøndelágas leat 35 boazoeig-
gáda searválaga oastán Lierne Viltfor-
edling Nordli suohkanis. – Deatalaš
lávki dan guvluvi ahte oažžut háldo-
seamet biergoriggodaga álgu rájes
gitta márkani, lohka oamasteaddji ja
stivramiellahttu Algot Jåma.

*Čállán Per Torbjørn Jystad
Jorgalan: ImO*

Davvi-Trøndelága boazoeaiggádat
leat beannot jagi ráhkkanan háldosea-
set váldit Lierne Viltforedling fitno-
daga Liernis Davvi-Trøndelágas.
Ovddit eaiggát, Arvid Rhoden, lei
diedihan ahte ohca odda jodiheaddjiid
fitnodahkii, ja čoaiddusin šattai ahte
stuora boazoeaiggátjoavku dál oama-
sta dan.

Eaiggátmolsun dáhpáhuvai dás
oddajagemánus. Loahppa mearrádu-
sáhtii dahkkot go Boazodoalu ovd-
didafoanda juolludii 900.000
kruvnno. Ovdalaččas lei juo Innova-
sjon Norge juolludan sullii 2,0 milli-
jovvna kruvnno, muhto BOF-doarj-
ja, mii juolluduvvui juo mannan
čavčča, lei dat mii vel váillui vai eaig-
gátmolsun boahká áigái. Earret doar-
jagiid, de leat boazoeaiggádat ieža
bidjan 600.000 – 700.000 kruvnno
iežaskapitalán. Lierne Viltforedling
stivrajodiheaddji lea Alf Robert

Algot Jåma.

Arvasli, ja beaivvá-
laš jodiheaddjin fas
Svein Arne Bjørkås.

Eaiggádat miehtá
Davvi-Trøndelága
Boazoeaiggádat
gullet Fosen oro-
haga rájes lullin
gitta Østre ja Ves-
tre Namdal oro-
hagaide davvin. Ulb-
milin lei ásaht
eaiggátvuogádaga
mas buohkat
oamastit ovtta
meari, muhto eai
buohkat datte
háliidan ovtta
meari máksit iežas-
kapitála.

Čoaiddusin šattai ahte sii oamastit
1 ja 12 ossosa gaskka guhtenai. Buot
oasusoamasteaddjit leat boazoeaiggá-
dat. Ii ovttaga bearrašis dahje oroha-
gas leat čielga oamastuseanetlohku.

– Sávaldahkan lei biđget oamastus-
beroštumiid eanemus lági mielde, vai
buohkat dovdet iežaset leat mielde
dan árvoháhkamis mii dáhpáhuvá
Lierne Viltforedling fitnodagas, lohka
Jåma.

Viiddis searvama ulbmil lea maid
vuhtii váldon das go buot orohagan
lea unnimusat okta stivralahttu. Das
šaddá gal stuora stivra, muhto seam-
más lea dat deatalaš oažžun dihte
buori oktavuoda buot oamasteddji-
guin vai dan bokte lea álkit háhkat
fitnodahkii bierggu birra jagi, čilge
Jåma.

Eanet buktagat

Lierne Viltforedling lea buresdoaimbi
fitnodat. Viidáset doaimba ii rievdda
nu sakka ovdalaš doaimma ektui,
muhto Jåma sávvá ahte sii áiggi miel-
de sáhttet fállat eanet iešgudetlágán
buktagiid. Earret vuovdima beaivvá-

Lagas ovttasbargu njuovahagain Midt-Norsk Mobilslakt. Gurut bealis leat stivrajodiheaddji Alf Robert Arvasli, ja beaivválaš jodiheaddji leder Svein Arne Bjørkås. Arvasli lea guovddáš olmmoš Midt-Norsk Mobilslakt njuovahagain.

Tett samarbeid med Midt-Norsk Mobilslakt. Fra venstre styreleder Alf Robert Arvasli, og daglig leder Svein Arne Bjørkås. Arvasli er sentral i Midt-Norsk Mobilslakt.

Govven/Foto: Terje Solberg.

laš gálvvuidd grossistaide, de navdá
son ahte lea vejolaš oažžut buoret
coavzzi báikkálaš márkaniin. Earret
eará diehtá son ahte biebmogávppit
dál leat mielas váldigohtán báikká-
laččat buvttaduvvon gálvvuidd iežaset
hilduide. Gálvojohtu vurdojuvvo leat
12–14 milljovvna kruvnno jahká-
saččat. Fitnodagas leat 7–8 bargi, ja
doaivumis goasii birrajagi doaimba.
Sii leat gal almmotge ráhkkanan dasa
nai ahte sáhtta leat váttis fidnet áv-
nasgálvvu cuoŋománus borgemánu
rádjái, dassázi go čakčanjuovvamat
fas álget. Bohccobiergu šaddá váldo-
gálvun, muhto Lierne Viltforedling
lea hárvánu maddái eará buktagiid
hálddašit, nugo sarvvá- ja ruksesgotti
bierggu, rievssahiid ja vuoncceslot-
tiid. Áigumuššan lea fállat sihke varas
ja galmmihuvvon bierggu.

Árvvoštallamat čájehit ahte vejolaš
bierehivvodat lea 10.000 bohccos.
Njuovvan doaimmahuvvo ovttasbarg-
gus Midt-Norsk Mobilslakt njuova-
hagain. Dat njuovvá bohccuid
meahccenjuovahagain orohagain.

Røkke kommandør av St. Olavs Orden

H.M. Kongen har utnevnt fylkesmann Mona Røkke til Kommandør av Den Kongelige Norske St. Olavs Orden for samfunnsnyttig innsats.

Vervet som leder av Reindrifststyret fra 1997-, er et av en lang rekke sentrale stillinger

som trekkes frem i vurderingen for tildelingen som fant sted 18. februar i år. Tyngst veier nok perioden som stortingsrepresentant fra Buskerud fra 1977 til 1989, og årene som justisminister i Kåre Willochs regjering fra 1981 til 1985.

Hun har hatt en rekke sentrale posisjoner i partiet Høyre og er også kjent som nestleder fra Europabevegelsen 1986–88. Den norske kreftforening og Landsforeringen mot kreft, Norsk Folke-museum, Telenors bedriftsfor-samling og Statens Landbruks-bank har alle nytt godt av hennes lederkompetanse i styrene. Røkke har videre vært engasjert i lovut-valg som utredet rettssikkerhet for mennesker med psykisk utvik-lingshemning. Fra 2003 til 2004 var hun medlem av lovutvalget for harmonisering av den kom-munale helse- og sosiallovgivnin-gen. Røkke tiltrådte stillingen som fylkesmann i Vestfold i 1989.

OPPLÆRINGSKONTORET FOR REINDRIFT

søker etter REINDRIFTSLÆRLINGER

Reindriftsavtalen for 2005 /2006 har avsatt midler til avlønning av lærlinger i faget Reindrift. Det vil bli et begrenset opptak av lærlinger med mulighet for oppstart etter 1. august 2005.

Det søkes primært etter reindriftsungdom med Grunnkurs og VK 1 Reindrift fra videregående skole, som mangler tilstrekkelig reindriftspraksis for å kunne avlegge fagbrev i reindrift. Det kan gjøres opptak av ungdom med annen Grunnkurs og VK 1 enn Reindrift.

Reindriftsungdom er de ungdom som oppfyller vilkår for utdanningsstipend nevnt i Forskrift til Reindriftsavtalen, Kapittel 6, § 6-1.

Kravet til søkere er:

- Grunnkurs Naturbruk og Videregående kurs 1 i Reindrift fra Videregående skole, eller at de har bestått et hvilket som helst Grunnkurs og Videregående kurs 1 som må godkjennes av Fagopplæringsavdelingen i fylket, og at de mangler tilstrekkelig reindriftspraksis til å avlegge fagbrev i reindrift.

Nevn i søknad hvilket reinbeitedistrikt man ønsker opplæring i, samt forslag på instruktør.

Det vurderes også åpnet andre lærlingplasser i reindrift finansiert utenom Reindriftsavtalen. Men dette er med forbehold av at annen finansiering innvilges.

Elever som søker om lærlingeplass i reindrift direkte via Fylkeskommunene, må ta kontakt med OKR for å sikre at deres søknad er registrert.

Søknad og CV med kopi av vitnemål og attester sendes samlet innen fristen som er 1. juni 2005 til:

OPPLÆRINGSKONTORET I REINDRIFT

9840 VARANGERBOTN

Nærmere opplysninger kan få ved henvendelse til:
OKR v/Inger Anita Smuk, tlf 78 95 95 97 / 78 95 81 51,
mobil 915 43 934 eller
email: inger.anita.smuk@nesseby.kommune.no
OKR har også egen hjemmeside : www.reindriftsopplaering.no

Adr: 9840 Varangerbotn

Tlf: 78 95 95 97

Mobil: 915 43 934

Fax: 78 95 85 84

E-mail: iasmuk@start.no

Org.nr: 984 481 586

UNIONSOPPLØSNINGEN:

Nøkkelen lå i reindriften

I en hektisk periode mellom juni og november 1905 ble «skilsmissen» mellom Norge og Sverige avtalt i Karlstad overenskomsten. Det vanskeligste området å bli enige om var den grenseoverskridende reindriften. På norsk side rådet også sterke krefter som ønsket å avvikle den samiske reindriften til fordel for landbruket. Det preget debatten blant de norske stortingsmennene under løsrivelsen.

Av Ansgar Kosmo

For i det hele tatt å gå med på en unionsoppløsning i 1905 krevde Sverige at en del vilkår måtte oppfylles. På norsk side var imidlertid oppfatningen at man alene kunne erklære at unionen opphørte, likevel gikk man med på det svenske kravet. De fire viktigste punktene man måtte bli enige om var;

- Nøytral sone på begge sider av riksgrensen på Østlandet/Sør Sverige.
- Reindriftssamenes gjensidige rett til beite m.v. i «det andre landet».
- Forvaltning av felles vassdrag.
- Transport av varer gjennom det andre landet.

Krigshissere

I begge land hersket en nasjonalistisk stemning med et preg av såret stolthet. Store grupper i befolkningene ønsket da heller ikke å inngå kompromisser, men heller våge en krig.

Punktet om en nøytral sone var et slikt omstridt kompromiss. Sverige

Kamp om grensene. For de fleste er det kanskje overraskende at reineiernes beiterett på tvers av riksgrensen mellom Norge og Sverige var så viktig. Forklaringen ligger i at retten til beite i det andre land var et sentralt stridstema helt tilbake i 1751, da Norge/Danmark og Sverige/Finland i ble enige om en riksgrense.

Foto: Loyd Villmo

krevde i utgangspunktet at en del festninger på norsk side av grensen skulle legges ned. Da Stortinget skulle godkjenne overenskomsten var festningsnedleggelsene det store diskusjonstema. I ettertid kan en likevel si at denne delen av avtalen først og fremst hadde symbolverdi.

Det var heller ikke noen reell konflikt om forvaltningen av felles vassdrag og rett til frakt av varer gjennom det andre land. Kravene var særlig knyttet til transporten på Ofotbanen (ferdig 1902) og tømmerfløtingen i Trysilelva/Klaraelven. De fleste aksepterte at Sverige fikk de garantiene som de ønsket. Dermed gjenstod det som ble en virkelig prøveklut; – rein-

driftens rettigheter på tvers av riksgrensen.

Forløpet til avtalen

For de fleste er det kanskje overraskende at reieneiernes beiterett på tvers av riksgrensen mellom Norge og Sverige var så viktig at det overhodet ble diskutert. Forklaringen ligger i at den retten til beite i det andre land var et sentralt stridstema helt tilbake i 1751, da Norge/Danmark og Sverige/Finland i ble enige om en riksgrense. I grenseavtalen inngikk et eget tillegg (Lappekodisillen). Der heter det i § 10 at dersom samene trenger det, skal de etter gammel sedvane ha rett til å flytte med reinflokk-

ker til det andre landet, «Og ... herefter som tilforn ... *Betiene sig af Land og Strand til Underholdning for deres Dyr og sig selv*». Videre heter det at de skal bli tatt vennlig i mot og hjelpes til rette.

Fra norsk side ble det senere lagt vekt på at avtalen var et uttrykk for en gjensidig avhengighet. Denne gjensidigheten ble sett fra norsk side, svekket da Russland i 1852 stengte grensen mellom Finland og Norge (Etter at Sverige tidligere måtte avstå Finland til Russland). Dermed mistet reindriftssamer i Finnmark beiterett i Finland. Fra svensk side la man derimot vekt på at rettighetene etter avtalen av 1751 ikke var avhengig av en slik gjensidighet, men var tuftet på sedvane.

Reindriften skulle avvikles

Som et resultat av en stor vekst i befolkningen oppstod det etter hvert en politisk bevegelse i Norge som ønsket en ekspansjon i jordbruket. Denne bevegelsen så på reindriften som en «hemsko» som bare kunne få bestå inntil det var behov for å kolonisere beiteområdene. På denne bakgrunn fikk Norge og Sverige i 1883 en ny felles reindriftslov. Den skulle erstatte avtalen av 1751 og betydde en innstramming av rettighetene til grenseoverskridende reindrift. Loven innebar også en svekking av reindriftsretten i Norge, og dannet blant annet grunnlaget for distriktsinndelingen i Trøndelag og Nordland i 1890-årene.

I 1904 kom et forslag til ny intern reindriftslov i Norge til erstatning for loven av 1883. I realitet la den opp til at Norge ensidig skulle si opp lappekodisillen og at beitingen over riksgrensen bare kunne finne sted etter tillatelse fra norske myndigheter. Samtidig la lovforslaget opp til bestemmelser som var ment å gjelde inntil næringen ble avviklet.

Lovutvalget besto av senere riksadvokat P. Kjerskow, gårdbruker H. K. Foosnæs og statsadvokat H. Berg.

Kjerskow deltok senere i forhandlingene om reinbeitekonvensjonen av 1919 og han utarbeidet også utkast til reindriftsloven av 1933. Foosnæs og Berg var tidligere med i de utvalg som forberedte inndelingene av Trøndelag og Nordland i reinbeitedistrikter. Som stortingsmann var Foosnæs aktivt med i unionsoppløsningen. Alle deltok i den «beve-

Hard motstander. Representanten Wollert Konow fra Hedemark, som var en av opposisjonens fremste talsmenn, gikk i debatten til angrep på avtalens bestemmelser om den grenseoverskridende reindriften. Han ville at reindriftenes rettigheter måtte bort til fordel for landbruket.

gelsen» som mente at reindriften burde avvikles for å gi plass for «...bedre berettigede og formaalstjenelige Samfunnsinteresser...». De var med andre ord del av en større politisk prosess; et regulært komplott med hensikt å fjerne den samiske reindriften.

Samlet sett representerte disse ståstedene det politiske grunnlaget for Norge i forhandlingene om reindriftsprosmålene.

På bakgrunn av den etterfølgende debatt kan en i dag si at avtalen vedrørende reindriften hvilte på følgende hovedpunkter:

- Ingen av partene kunne si opp lappekodisillen.
- Begrensning av overflyttingsretten til riksgrensen mellom Nordland/Troms og Västerbotten/Nordbotten.
- Begrenset beitetid i Norge.
- Rettighetene skulle begrenses til å gjelde flyttsamenes egne rein.
- Den gamle sedvaneretten skulle knyttes til bruken i 1751 og ikke til loven av 1883 der teksten var den sedvane som «hidindtil» fant sted.

Stortingets behandling av avtalen

Med et flertall på 101 mot 16 stemmer, godkjente Stortinget Karlstadoverenskomsten. Stemmegivningen gikk på tvers av partiene. Representanten Konow fra Hedemark, som var en av opposisjonens fremste talsmenn, gikk i debatten til angrep på avtalens bestemmelser om den grenseoverskridende reindriften. Han la særlig vekt på at man i avtalen aksepterte at lappekodisillen ikke kunne sies opp. Han mente at dette i neste omgang innebar at reindriftssamene i Sverige hadde en rett til reindrift i Norge og at beitebruken ikke bare var en tålt bruk; «... for nu kan den ikke længre opsiges.» Han avviste at de øvrige avtalepunktene om «reinbeitesaken» hadde noen praktisk betydning.

Statsminister Michelsen viste til at Konows argumentasjon bygde på en eneste stor misforståelse. I hovedsak pekte statsministeren på at grense-traktaten i seg selv ikke var oppsigelig. Han hevdet at når kodisillen «... udi alle sine punkter skal være af samme kraft ...» som selve grense-traktaten, hadde det som konsekvens at den ikke var oppsigelig. Videre viste han til at dersom opposisjonen likevel skulle ha rett i at den kunne sies opp, ville det i så fall føre til at Sverige kom til å kreve voldgift. En sak som Norge, ifølge han, ville

tape. Han viste da til at *«lapperne i disse distrikter er landets urindvænere...»*, og at de hadde bodd i disse områdene *«...allerede i det niende aarhundre...»* Ut fra det faktum la han til grunn at det allerede før 1751 var etablerte rettigheter, som etter internasjonal rett ville gjøres gjeldende dersom kodusillen ble sagt opp.

I tillegg hevdet han at argumentet om *«gjensidighet»* ikke var relevant siden Sverige allerede i utgangspunktet hadde de største fordelene av kodusillen. I stedet for spørsmålet om oppsigelse la han større vekt på overenskomstens øvrige punkter som han mente var til fordel for norske interesser.

Representanten Foosnæs stemte imot overenskomsten. Han la hovedvekt på reindriftsspørsmålet og at kodusillen kunne og måtte sies opp. Han argumenterte sterkt på grunnlag av jordbrukets interesser, altså i det vesentlige ut fra reindriftspolitikken slik den ble ført i tiden før 1905. For øvrig må en kunne si at innlegget hans bar preg av at han følte seg tilsidesatt. Han mente nok å ha særlige kunnskaper i reindriftsspørsmålene, og var tydelig skuffet over ikke å ha nådd fram med sitt syn. Spørsmålene om beitetid, geografisk innskrenkning m.v. hadde etter hans mening ingen betydning.

Den eneste som fant grunn til å argumentere mot han var representanten Jørgensen fra Nordland. Han mente at reindriften ikke representerte noe særlig problem i Salten og Ofoten, og at det i alle fall ikke ga tilstrekkelig grunnlag for å gå mot avtalen.

Avsluttende merknader

De fleste er nok av den mening at regjeringen og forhandlingsdelegasjonen i utgangspunkt tok sikte på å si opp kodusillen. Når statsministeren og stortingsflertallet argumenterte for det motsatte syn, må det likevel sies at premissene for godkjennelse av

avtalen var at kodusillen ikke kunne sies opp.

Flertallet la vekt på den geografiske innskrenkningen ved at Trøndelag/Jemtland ikke ble en del av avtalen. Norge la vekt på den *«nomadiske reindriften»* og forholdene i Troms. (Dette kommer særlig til uttrykk i det norske standpunkt ved forhandlinger i 1912 om ny reinbeitekonven-

Jørgen Løvland. Norges først utenriksminister fra juni 1905. Under Karlstad-forhandlingene var han en av de fire norske forhandlerne.

sjon). I grenseområdene mot Jemtland var det ikke en slik nomadiserende reindrift. Grensebeitet var skapt av naturforholdene med sammenhengende beiter på tvers av riksgrensens rette linjer.

I 1900 beskrev lappefogden i Nord-Trøndelag grensebeitet mot Jemtland. Beskrivelsen er i hovedsak slik vi kjenner driftsformen i dag og følgelig i stor grad også anerkjent av de berørte reieiere. Ut fra dette er det etter min mening neppe tvil om at grensebeitet har ett eget rettsgrunnlag utover det som ligger til grunn for den nomadiserende reindrift, som forutsetter flytting av rein

og familie over store avstander. Det kan derfor ikke sies å være noen stor gevinst for norske myndigheter at den «nomadiserende» reindrift begrenses til Nordland/Troms og tilstøtende områder i Sverige.

Reduksjon i beitetiden, og at grunnlaget for defineringen av sedvanerettene kommer fra avtalen i 1751, må derimot sies å være en seier for den norske delegasjonen. En sikret seg der at den ekspansjonen som kom i reindriften i Troms etter 1852 ikke skulle bli gjeldene rett i medhold av avtalen.

Samene er urfolk

Gjennom statsministerens argumentasjon sluttet flertallet i Stortinget seg til at samene var å regne som en urbefolkning i de berørte områdene. Videre aksepterte flertallet at samene hadde en sedvanerett med beskyttelse i folkeretten. Flertallet satte med dette til side argumentene om at retten var midlertidig, og bare kunne utøves så lenge andre ikke trengte arealene. Den siste tolkingen av reindriftsretten dominerte reindriftspolitikken etter 1905. Av det kan man igjen utlede at godkjennelsen av Karlstad overenskomsten ikke var i samsvar med den norske reindriftspolitik før og etter 1905.

I de siste 40–50 årene har det vært store endringer i den norske reindriftspolitikken. Det gjelder blant annet i synet på sedvanerett og samene som urfolk. Likevel synes det som om Norge og Sverige i forhandlingene om ny reinbeitekonvensjon er uenig om de samme grunntema som i 1905; Nemlig spørsmålene om kodusillen kan sies opp og om rettens karakter. Det fremstår som et paradoks for svært mange.

Lappekodisillen – Gammel traktat med ny aktualitet

I det siste har det vært snakk om at Lappekodisillen skulle tre i kraft igjen, med uklare konsekvenser for reindriften mange steder i landet. Hva er nå egentlig dette for et dokument? Mange har hørt snakk om denne gamle traktaten med det merkelige navnet, men det er kanskje ikke alle som vet så mye om den.

Av Leif Pareli, Norsk Folkemuseum

Lappekodisillen er kort fortalt et tillegg til grensetraktaten mellom Norge og Sverige fra 1751. I de hundreårene Norge var forent med Danmark, var det stadige kriger og konflikter med erkefienden Sverige, ikke minst om herredømmet over de samiske områdene i nord, som begge stater gjorde krav på. Men under den fredsperioden som fulgte etter slutten av Den store nordiske krig i 1720, ble de to statene enig om å fastsette nøyaktig hvor grensen mellom Norge og Sverige skulle gå.

Major Peter Schnitler

To kongelige grensekommisjoner gjorde befaringer og samlet opplysninger om hvordan grensetraktatene ble brukt, og hva som var de lokale oppfatningene om grenseforholdene. På norsk side ble dette arbeidet ledet av major Peter Schnitler, og hans navn er derfor i ettertiden blitt knyttet til de «grenseeksaminasjonsprotokollene» der disse forhørene ble nedtegnet. Disse protokollene er i dag viktige kilder for forskning om samiske forhold på 1700-tallet.

Grensekommisjonene ble snart oppmerksom på at det var mange reindriftssamer som hadde sine årvisse flyttinger tvers over den kom-

mende grenselinjen, og det ble klart at det måtte spesielle ordninger til for at disse flyttingene skulle kunne fortsette. Det var disse ordningene som ble avtalt i Lappekodisillen. I forarbeidene til kodusillen fremgår det at formålet med denne spesielle avtalen var «den lappiske Nations Conservation» – altså: Samefolkets bevaring. Ikke uten grunn har senere tider derfor kalt denne avtalen «samenes Magna Charta», etter det berømte engelske frihetsbrevet fra 1200-tallet som omhandlet folkets rettigheter overfor kongemakten.

Mange rettigheter

I kodusillen blir det fastslått en rekke rettigheter for reinsamene, både i forhold til den nye grensen og i forhold til grensetraktatens bestemmelser om statsborgerskap og skatt osv. Riktignok måtte samene velge å bli statsborger i det ene av landene, ut fra

I 2005 markeres at det er hundre år siden unionsoppløsningen, blant annet med en stor utstilling som vises på Norsk Folkemuseum i Oslo fra april til september og deretter på Nordiske museet i Stockholm. Blant klenodiene i utstillingen er grensetraktaten fra 1751 og Lappekodisillen, som er lånt ut til utstillingen av det svenske riksarkivet. Bildet viser det eksemplaret av traktaten som ligger i det norske riksarkivet. Det har den svenske kongens navn og titler i snirklete skrift, mens riksseglet ligger beskyttet i en stor sølvkapsel, festet til en silkesnor med innviklede knuter. Lappekodisillen, som er det lille skriftet til venstre, har ikke så flott utstyr, men innholdet er viktig nok.

hvor den enkelte familie hadde vinterbeitene, og de måtte betale skatt der. Men de skulle ha rett til å flytte som før over grensen med reinflokkene, og ikke hindres av myndighetene i noen av landene, tvert i mot het det at de «venligen skal imodtages, beskyttes og hielpes til Rette». Slik vennlig mottakelse skulle de få til og med i krigstid. Samene fikk også sikret sin rett til å fiske på begge

*Reineier Daniel Mortensson (1860–1924) er eksempel på de mange reinsamene som har hatt sitt liv knyttet til begge land i den unionen som brast i 1905. Han var født i Verdalen, men vokste opp i Sverige, der han fikk lærerutdanning og der han arbeidet noen år i skolen. Men så gikk han tilbake til sine forfedres erverv, reindriften, og noen år senere flyttet han til Norge, først til Feren distrikt i Nord-Trøndelag, og så, i det historiske året 1905, til Elgå distrikt i Engerdal i Hedmark. Der kjøpte han fjellgården Svukuri-set, hvor han drev gårdsbruk ved siden av reindriften. Han var også aktiv i politikk og samfunnsliv, blant annet satt han i herredsstyret i Engerdal, og han tok initiativet til noen av de første samiske foreningene i landet, og agiterte for samiske spørsmål også på reiser i Nord-Norge. I 1910 begynte han å utgi den samiske avisen *Waren Sardne* («Fjellenes tale»), som kom ut i to perioder frem til 1925.*

sider av grensen, både i saltvann og ferskvann.

De fleste av de grensekryssende reinsamene ble svenske undersåtter, fordi de hadde sitt vinterland på svensk side, og i ettertid har dette gitt et inntrykk av at det først og fremst var «svenske» samer som hadde fordel av kodusillen. Men grensefriheten var viktig også for reinsamer i Norge som hadde vinterbeiter på begge sider av den nye grensen, slik som i indre Finnmark. Kodusillen gjaldt jo i utgangspunktet også for det meste av det som i dag er Norges grense mot Finland, fordi Finland den gang var en del av Sverige.

Skiftende politiske forhold

Men i 1809 måtte Sverige avstå Finland til keiseren av Russland. Den russiske regjeringen hevdet at de ikke var bundet av kodusillen, siden den var en avtale mellom Norge og Sverige, og i 1852 stengte de grensen for norske samers rein. Noen reineiere omgikk dette forbudet ved å ta utflytting til Sverige; svenske samer kunne nemlig fortsatt flytte over grensen. Men i 1887 stengte den russiske stat grensene også for svenske samers rein.

Lappekodusillen har overlevd gjennom skiftende politiske forhold. I forbindelse med unionsoppløsningen

mellom Norge og Sverige i 1905, ønsket norske myndigheter å bli kvitt denne bryssomme traktaten. Men de svenske forhandlerne sa nei. Senere har kodusillens bestemmelser i lange perioder vært lite aktuelle, fordi Norge og Sverige har regulert de felles reinbeitespørsmålene gjennom tidsbegrensede reinbeitekonvensjoner. Men bak disse konvensjonene har Lappekodusillen ligget som grunnlag, et grunnlag som igjen ville tre i kraft dersom en utgående konvensjon ikke blir avløst av en ny. Og det er det som ser ut til å skje nå i 2005. Det kan bli et år med mange uventede forviklinger!

Publisert 11 feb 2005 19:54

Per Gunnar Hansson är en av de svenska samer som bor i Norge. Foto: Tomas Bergman. An sammarövning för de norsk-svenska förhandlingarna.

Strid väntas om renbetet

JERNÅR. Renbetesförhandlingarna mellan Sverige och Norge har brutat ihop. Sjuntliga överenskomelser efter 1751 är ogiltigförklarade och den 254 år gamla Lappekodusillen blir nu renbeteslag. Många befvarar bråk med de norska samerna.

I maj går den sista gällande renbeteslagen ut och då öppnas gränsen. Svenska renägare som kan hävda att deras fjällrens betas i Norge ska ha ett rätt till renbetet i Norge. Det står Lappekodusillen fast.

Men många befvarar konflikter på fjället.

- Svenska och norska samer har redan nu en ganska hård attityd till varandra. Jag tror inte det blir bättre när de öppnar gränsen eftersom ingen riktigt vet vad som gäller, säger Nils Ola Parta från Geirnes samby.

DET FINNS 50 000 samer i Norge, 23 000 i Sverige. Lars Jan Allan, Talens samby, befvarar att samer och råttinstanser i Norge kommer att samarbeta mot svenskarna.

- Vi är utstatta för ett gigeniskt experiment som är farligt för hela rennäringen, och jag är helt säker på att vi kommer att motarbetas och diskrimineras i Norge.

Demir Elendahl är renningsdirektör i Jämtland. Han förlustar sig juridiska tvister:

- Jag befvarar att svenska samer som tar renarna till Norge kommer att utmanas där. Ingen vet var det här kommer att sluta.

LAPPEKODUSILLEN tillkom 1751 som ett tillägg till gränsdragningsförhandlingarna mellan Sverige, Norge och Danmark. Där regleras att svenska samer ska ha tillträde till renbetet

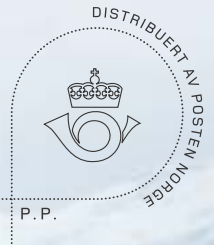

Det diskuteres høyt hva 1700-tallsdokumentet Lappekodusillen vil bety for reindriften på begge sider av grensen anno 2005. Her er et oppslag fra den svenske avisen Dagens Nyheter tidligere i år, der en svensk reineier uttaler at han gjør seg klar til å ta gamle rettigheter i bruk igjen.

B-blad

NORGE

ISSN 0333-4031

Returadresse:
REINDRIFTSFORVALTNINGEN
Postboks 1104, 9504 Alta

Adresser i Reindriftsforvaltningen

Alta

Postboks 1104,
9504 Alta
Tlf. 78 45 70 20
Faks 78 45 70 49
E-post:
alta@reindrift.no

Øst-Finnmark

Boks 174,
9735 Karasjok
Tlf. 78 46 87 00
Faks 78 46 87 01
E-post:
karasjok@reindrift.no

Vest-Finnmark

9520 Kautokeino
Tlf. 78 48 46 00
Faks 78 48 46 10
E-post:
kautokeino@reindrift.no

Troms

Boks 1183,
9326 Bardufoss
Tlf. 77 85 09 40
Faks 77 85 09 49
E-post:
moen@reindrift.no

Nordland

Sjøgata 78,
8200 Fauske
Tlf. 75 60 02 60
Faks 75 60 02 61
E-post:
fauske@reindrift.no

Nord-Trøndelag

7760 Snåsa
Tlf. 74 13 80 50
Faks 74 13 80 51
E-post:
snaasa@reindrift.no

Sør-Trøndelag/Hedmark

Boks 121, 7361 Røros
Tlf. 72 41 15 46
Faks 72 41 00 72
E-post:
roros@reindrift.no

www.reindrift.no